

Dolenjski list

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE DOLENJSKIH OKRAJEV

TEDNIK ZA POLITIČNA, GOSPODARSKA IN KULTURNA VPRAŠANJA

Leto III. — Štev. 36.

NOVO MESTO, 5. SEPTEMBRA 1952

ČETRTLETNA NAROČNINA 100 DIN

IZHAJA VSAK PETER

Tovariši — na svidenje v Dolenjskih Toplicah!

Dolenjska pričakuje 200.000 gostov iz vseh krajev države • Velike priprave v Dolenjskih Toplicah in Novem mestu • Cele vasi prijavljajo svoj prihod na partizansko slavoje • Dolenjska, Bela krajina in Kočevska bodo poslale nad 80.000 prebivalcev • Pohitimo s pripravami v zadnjem tednu pred prihodom naših najdražjih gostov in prijateljev partizanske Dolenjske!

Nič drugega ne slišiš v teh dnevih po naših dolenjskih vaseh in mestih razen pogovorov, kako bo v Toplicah v soboto in nedeljo 13 in 14. septembra. Take proslave in prireditve, kot bo praznik prvih štirih slovenskih brigad, po osvoboditvi pri nas še ni bilo. Takega vseslovenskega zbora borcev za svobodo še nismo doživeli, tolikšne množice ljudstva se na Dolenjskem v vsej naši zgodovini še nikoli niso zbrale.

Partizanska Dolenjska, na katere področju so bile pred desetimi leti ustanovljene prve štiri slovenske brigade, pričakuje tokrat borce vseh slovenskih in številnih bratskih hrvaških partizanskih enot. Prišli bodo borci in oficirji, ki so takrat, pred slavnimi 10 leti, položili temeljne kamne današnje mogočne herojske Jugoslovanske ljudske armade: prišli bodo tovariši, ki so s političnim delom, organizacijo ali kakor koli že pomagali veliki stvari narodnoosvobodilnega pokreta; srečali bomo družine padlih borcev, invalide, partizanske matere in vdove, aktiviste, mladince in mladinke, člane organizacij in društev, celotne delovne kolektive, zadrudnike, z eno besedo — praznik Tomšičevcev, Serčerjev, Gubčevcev in Cankarjevcev bo veličastna manifestacija najsvetejših tradicij, bo praznik vsega slovenskega ljudstva!

Za tak zgodovinski praznik pa se je treba temeljito pripraviti. Vasi in

mesta hitijo, da pripravijo vse potrebno za dostojen sprejem dragih gostov, izmed katerih mnoge nismo videli že celih deset let. Živahna razgibanost je zavladala po Dolenjskem, Kočevskem in Beli krajini. Najživahneje je v okolici Dolenjskih Toplic in v novomeškem okraju, ki bo sam poslal na proslavo v Toplice blizu 30.000 udeležencev! Čez 20.000 ljudi bo prišlo iz krškega okraja, nad 15.000 s Kočevskega in 15.000 iz Bele krajine. Vasi tekmujejo med seboj v pripravah za ta edinstveni zbor partizanov in partizanskih ljudi. Pridne roke krasijo spomenike in plošče na zgodovinsko važnih krajih, pripravljajo mlaje in slavaloke, belijo hiše ob glavnih cestah, mladina vlačí na kupe les za grmade in kresove, ki bodo zagoreli v soboto 13. septembra zvečer po vseh gričkih in hribih Dolenjske.

»Povejte, tovariši, ali bodo res prišli tisti tovariši, ki so tolikokrat prespali pri nas? Ali bo treba kaj govoriti? Bom kar jaz, če drugi ne bodo!«

Tako je pred dnevi ustavila Moretovega Slavca, člana okrajnega štaba v Gornjih Sušicah 60-letna mamica in se pozanimala, kdo vse bo prišel v Toplice. Ob novem vaškem vodnjaku je 20 žena in deklet urejevalo okolico in zasajalo rože, »da bo lepše, ko nas bodo obiskali stari partizani!« kakor so dejale. V Dol. Sušicah, kjer vodnjakova okolica še ni ravno najlepša, je

tovariš Slavko podražil domačinke, da jih bodo Gor. Sušice orehite.

»O, nas že ne!« se je odrezala Malka in povedala, da bodo zasadile rože zadnje dni pred proslavo, da bo vse bolj sveže in — še lepše, še prijetneje za oko in srce. »Tekmovanje jim bomo napovedale,« je še dodala in odhitela po opravkih, ki jih v teh dnevih po naših vaseh ne zmanjka.

V Meniški vasi so na delu prostovoljci, v Straži je vse na nogah, Dol. Toplice pa so pravo mravljišče zidarjev, prostovoljcev, mladincev in mladink, med katere se že mešajo glavni intendant in organizatorji velike proslave. Prihodni teden jim pride na pomoč še cela I. novomeška, štirikrat udarna mladinska delovna brigada »Vide Tomšič!« Prav taka slika razgibanega dela se nudi opazovalcu v vseh okoliških vaseh. V Novem mestu gre z nezmanjšano pridnostjo in polem obnova naprej: vedno več je prebeljenih in preslikanih hiš, teden snage pa že kaže, da je tudi tu mnogo, mnogo delovnih rok na delu. Tlakovalci hitijo z zadnjimi metri ceste, na opazih ob hišah pa delavci »Pionirja«, »Remonta« in drugi ustvarjajo čedno podobo v resnici prenovljenih in poživljenih stavb. Rož še manjka na oknih, marsikaj pa bo treba počediti še na stranskih ulicah! Blizu 100.000 ljudi bo v teh dveh dnevih šlo skozi Novo mesto — dovolj, da si bodo lahko ogledali tudi zadnji kotiček dolenjske partizanske metropole! Zato meščani hitijo, pometajo, kopljejo, odvažajo, čistijo... Novo mesto mora dostojno pozdraviti stare borce za svobodo, junake borb in dela. Pomladilo se je — s svojimi prebivalci vred in hiti, hiti, kar se le da, da nadomesti v preteklih letih zamujeno.

Polne roke dela in skrbi imajo te dni občinski štabi za proslavo štirih brigad, občinski komiteji Partije, krajevne Zveze borcev, Fronta, organizacije AFZ, mladina in člani ostalih društev in organizacij. Precej se govori in dela, Zveza borcev je — razen nekaj izjem, kjer samo »pozivajo« ljudi na proslavo, nič pa ni določeno, neposrednega dela in osebnih obveznosti! — zajela množice in sklicala v teh tednih ogromno vaških sestankov, kjer se je dobora pogovorila z ljudmi, kako

in kaj bo tokrat v Toplicah. V Zužemberku, kjer je bilo na odprtem partizanskem sestanku 180 ljudi, obetajo množično udeležbo na proslavi brigad, doma pa bodo pokazali, kaj je dal trg za našo osvoboditev. O prazniku brigad razpravljajo te dni še in še frontovci na sestankih in prostovoljnih delih, člani ZB in udeleženci odprtih partizanskih sestankov, na katerih se Partija novomeškega okraja pripravlja za bližnjo okrajno konferenco in letne volitve.

Kamorkoli prideš, naletiš na obsežne priprave. V Dolenjskih Toplicah se bomo srečali: si obljubljujejo znanci. Fantje in moške pišejo domov iz vseh krajev države: »Zanesljivo pridemo na praznik naših brigad!« Pisma so polna veselja in zadovoljstva nad bližnjimi srečanj. In kdo ne bi bil vnaprej vesel trenutkov, ko bodo prikorakali pred slavnostno tribuno junaki Toneta Tomšiča, Ljube Serčerja, Gubčevci in Cankarjevci in jih bo stotisočgla množica navdušeno pozdravljala! Ponosni smo na naše prve brigade, na njihove preživele borce-junake, ki so na naši sveti zemlji tolkli sovražnike, pognali domače izkoriščevalce in priborili svobodno domovino. Z ljubeznijo jih bomo pozdravili in se z njimi vred poklonili spominu vseh padlih partizanov, katerih duh pa bo z nami na proslavi.

Zato bo vsak, kdor ljubi svobodo, ki je bil partizan, ki je delal za narodnoosvobodilni pokret, ki je naš partizanski vojski in OF kakor koli pomagal in se boril za srečo in bodočnost svoje domovine, pohitel na praznik slovenskih brigad! Naj ne manjka nihče — kdor le more, naj pride! Pridružite se veličastnemu navdušenju slovenskih množic, ki že zdaj preveva sto petdeset tisoč prijaviteljev! Praznik slovenskih brigad je praznik vsega slovenskega ljudstva!

Tovariši in tovarišice — 14. septembra na svidenje v Dolenjskih Toplicah!

Vsem občinskim štabom za proslavo brigad!

V zadnjem tednu pred pričetkom proslav v Dol. Toplicah poskrbite predvsem za konkretne zadolžitve posameznikov, ki pomagajo urejati skupine za odhod v Dol. Toplice. Poskrbite, da se bodo udeležili proslave v Toplicah vsi partizanski ljudje vašega kraja!

Teden od 7. do 13. septembra naj poteka v krajevnih proslavah na čast praznika slovenskih brigad. Prireditve, akademije, športni nastopi, igre, pevski in ostali koncerti ter pod. naj poživljajo naše priprave za 13. in 14. september.

Okrasite vasi, trge in mesta! Sleherna hiša naj pokaže, kako se je Dolenjska pripravila na svoj največji praznik po osvoboditvi. Postavite na vidnih mestih slavaloke in mlaje, poskrbite za napise s podatki o prispevku vašega kraja v letih NOB, okrasite krajevne spomenike in grobove borcev ter talcev.

Kresovi naj zagorijo 13. septembra zvečer vsepovsod in oznanjajo, da praznuje slovensko ljudstvo svoj največjastnejši povojni praznik. Vasi na robu novomeškega okraja: poskrbite še prav posebno, da bo sleherni, ki bo v teh velikih dneh obiskal Dolenjsko, seznanjen z našo preteklostjo, da bo že na meji okraja začutil, da stopa na stara partizanska tla. Slavaloki in pozdravni napisi naj sprejmejo drage goste in jim z nami vred želijo dobrodošlico!

PARTIJSKE IN OSTALE ORGANIZACIJE!

Glavna naloga v teh dnevih je: vsestranska, vestna priprava na praznik brigad. Poskrbite zato spozornostno z občinskimi štabi za proslavo brigad, da bodo za posamezne naloge, ki so pred vami, konkretno zadolženi posamezni člani. Pripravite formacije, ki bodo šle v Dol. Toplice — določite jim vodnike, ki odgovarjajo za red in disciplino ter skrbijo, da se bodo skupine na proslavah držale čimbolj skupaj. Ne gre le za izlet v Dol. Toplice, pač pa poživitev partizanskih tradicij in obisk krajev iz naših borb, obisk partizanskih družin. Poskrbite zato takoj, da se bo v sleherni vasi kar največ razpravljalo, kaj nam pomeni deseta obletnica prvih štirih brigad. Najširša, množična udeležba na proslavi brigad mora pokazati reakcionarnim ostankom, da ne pomenijo nič, da je slovensko ljudstvo tu, da smo danes še bolj enotni, strnjeni in pripravljeni očuvati vse, kar smo si priborili, kakor smo bili kdaj koli popreji!

Posamezne vasi naj se zberejo k skupnim pohodom v Dol. Toplice. Predvsem naj mladina spozna partizanska pota in kraje, pod vodstvom nekdanjih borcev naj v partizanskih marših prehodi pot do Dol. Toplic. Sama naj doživi v družbi borcev partizanov. Člani ZB in krajevni aktivisti naj razlagajo mladini, solam, tabornikom, ki bodo prišli na Dolenjsko iz vseh krajev Slovenije, delovnim kolektivom in ostalim zgodovino domačih krajev, borb in akcij partizanov. Na čelo partizanskih maršev postavite harmonikaše in zastave!

Z avtobusi, kamioni in vozmi naj se pripeljejo v Toplice iz dolenjskih okrajev predvsem starejši ljudje, invalidi, matere z otroki in žene. Uredite tudi tu posamezne skupine z napisi vasi, trgov in občin. Zberejo naj se v obliki vodov, čet in bataljonov nekdanji vaški zaščitniki, odborniki prvih narodnoosvobodilnih odborov, terenskih in rajonskih odborov OF, partizani enega kraja ter se v skupni formaciji in zaključeni družbi podajo na pot v Dol. Toplice! Vzemite s seboj transparente, zastave, harmonike in godbe!

DRUŠTVA IN ORGANIZACIJE! DELOVNI KOLEKTIVI!

Organizirajte skupne pohode v Dol. Toplice! Strelske družine, konjeniki, fizikurniki in športniki, taborniki, gasilci, enote Protiletalske zaščite: udeležite se proslave v Toplicah v krovih svojih organizacij!

Enote Rdečega križa: pridružite se samoiniciativno svojim najbližjim formacijam, skrbite za zdravstveno stanje in higieno na partizanskih marših in pohodih!

Povežite se takoj s krajevnimi štabi in najavite svojo udeležbo! Ne čakajte na vabila ali okrožnice! Pokažite čimveč iznajdljivosti!

Ne pozabite na partizanske družine, ki morda same ne morejo na pot, ne pustite doma invalidov! Pomagajte jim, da se bodo udeležili velikega slavlja prvih slovenskih brigad! Delovni kolektivi: povabite s seboj revne sorodnike padlih borcev, preskrbite jim prevoz v Dol. Toplice.

Vsaka skupina naj si izbere vodiča, ki bo v stalni povezavi s krajevnim štabom in informativno pisarno v Dol. Toplicah! Vodčij naj skrbe za vzorno disciplino svojih skupin. Sleherni udeleženci proslave naj s svojim osebnim vzgledom dviga slovesno razpoloženje partizanskega praznika!

Tekmovalni načrt MO OF Novo mesto

V sredo 27. avgusta zvečer je zasedal plenum Mestnega odbora OF Novo mesto.

Obširno je predvsem razpravljalo o nalogah članov OF našega mesta v zvezi s proslavo slovenskih brigad v Toplicah, kakor tudi o tekmovalnih obvezah Novega mesta na čast VI. kongresa KPJ. Da bomo dostojno počastili dan slovenskih brigad, je plenum sprejel več sklepov in delovnih obvez. Stvar naše časti je, da partizansko Novo mesto, središče narodnoosvobodilnega boja od leta 1941 dalje, tudi ob tej slavnostni priložnosti pokaže svoje poznano gostoljubje in visoko zavednost. Mestni odbor OF poziva skupno z MO ZB vse meščane, da prispevajo kar največ k čim lepšemu izgledu mesta, ulic in posameznih hiš, da s skupnimi močmi pomagajo pri krasitvi mesta, postavljajući slavalokov, napisov s podatki o prispevku našega mesta v letih NOB, da ponudijo mestnemu štabu za proslavo brigad kar največ prostora za število goste, ki pridejo v Novo mesto v soboto 13. septembra, kakor tudi, da nas kar največ odide k odkritju spominke plošče na novo postavljeni koči na Frati, najbolj znani partizanski postojanki iz let 1941—1942.

Mestni odbor OF je sprejel naslednji tekmovalni načrt za čas od 1. do 12. septembra: 1. Dokončati vsa začetna dela na cesti, vodovodu, stavbah itd. 2. Očistiti vse ulice in trge vse navlake, očistiti vsa okna, vhodna vrata, žlebovje, napisne table itd. 3. Okrasiti vse stavbe in okna z zastavami in rožami. 4. Tekmovati, kateri teren bo od 13. do 14. septembra prenočil več udeležencev proslav. 5. Vsa zgodovinsko pomembna mesta v Novem mestu označiti s pisnimi napisi, ki naj vsebujejo podatke važnih dogodkov (sestanke OF, KP, mladine, zbirališča hrane in zdravil za partizane, zbirališča talcev, streljanja in mučenja talcev itd.). 6. Na vseh vhodih v Novo mesto postaviti slavaloke, okrašene z zastavami, zelenjem in parolami. Razsvetliti vsa izložena okna, jih primerno okrasiti. Vsak hišni lastnik naj poskrbi za dostojno zastavo, ki je najlepši okras stavbe za vsako slovesnost! Postavimo pa naša okna cvetlice-lončnice in zabožke z rožami, očistimo šipe itd. Pokažimo gostom, znanec in prijateljem kulturno podobo Novega mesta!

Novomeščani! V tednu snage, ki še traja, poskrbite za odvoz smeti z dvorišč in vseh stranskih, tudi najmanjših ulic in prehodov! Smeti odvažajte na za to določena mesta! Ne zabijajte žebeljev v obnovljene hišne fasade, ne pišite po stenah parol! Spoštujemo delo, ki smo ga v dosedanjih obnovi

nauredili! Smatrajte udeležbo na javnih očistilnih delih v tednu snage za svojo dolžnost! Naj ne bo nikogar, ki ne bi pripeljal svojih sil k skupnim naporom za lepše, prenovljeno Novo mesto!

Udeležimo se množično prireditve, posvečenih prazniku prvih slovenskih brigad: predavanj Ljudske univerze, šahovskega turnirja v nedeljo, akademije delovnih kolektivov, razstave v Križljah, literarnega večera, koncerta SKUD »Dušan Jereb«, gledališke predstave, odkritja spomenika v Zbilji vasi in plošče v gimnaziju gostovanja Slovenske filharmonije itd.! Pokažimo z množičnim obiskom Frate in Dol. Toplice našo zavednost!

Po 20. septembru bodo na vseh terenih in vaseh, ki spadajo k mestni občini, predavanja o »Razvoju, pomenu in vlogi KPJ«. Fronta bo prav tako organizirala predavanja »O vlogi žena v socialistični družbi, daljala bo pobude za sklicevanje zborov volivcev po posameznih terenih, prirejena bo kulturna prireditev v čast VI. kongresa KPJ, mestni odbor OF pa bo nudil vso pomoč na političnem in gospodarskem polju. Mestni odbor OF pri izvrševanju njenih številnih nalog skrbel bo za politično aktivizacijo vseh prebivalcev mesta za jesenske volitve. — Vse to, kakor tudi vsa obnovitvena in ostala dela na čast praznika slovenskih brigad, pa je prispevek Novega mesta v velikem tekmovalju državljanskih FLRJ na čast VI. kongresa naše herojske Partije. Skrbimo s skupnimi močmi, da bodo uspehi tega tekmovalja častni za nas in naše mesto in v korist naše skupnosti!

MESTNI ODBOR OSVOBODILNE FRONTE

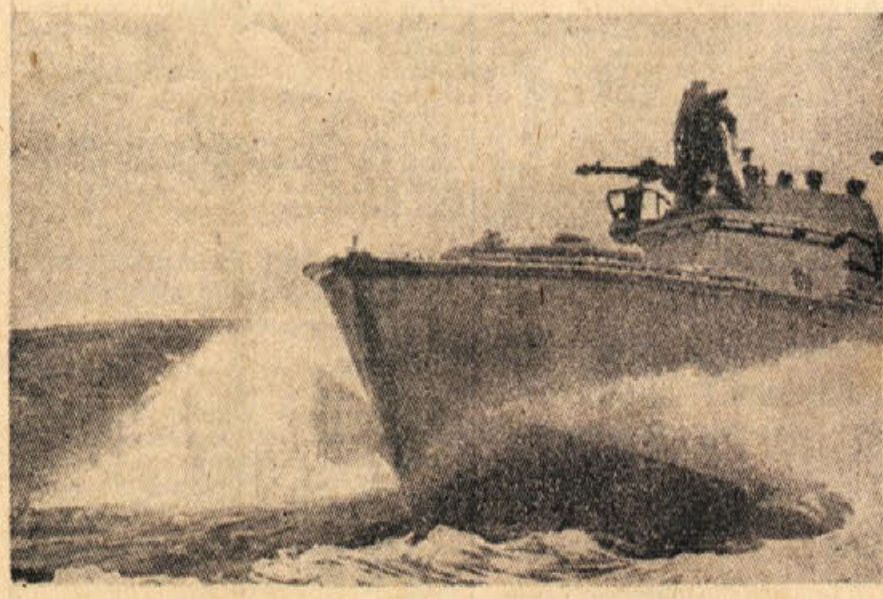
V TISKOVNI SKLAD

»Dolenjskega lista« so prispevali: Obč. ljudski odbor Dvor 10.000 din. Državno obrtno podjetje Dvor 2000 din. Trgovsko podjetje »Izbira« Novo mesto 2000 din. Mestno čevljarstvo Novo mesto 2000 din. Okrajna zadrudna zveza Crnomelj 2000 din. Splošno trgovsko podjetje Crnomelj 2000 din. Kmetijska zadruga Sentjernej 1000 din. Tekstilna tovarna Novo mesto 33.750 din. Tovarna učil v Crnomlju 10.000 din. Lesna industrija »Zora« Crnomelj 9900 din. Belokranjska železovlarna v Crnomlju 7200 din. Lesno industrijsko podjetje Novo mesto 2000 din in Okrajno podjetje »Kremen« Novo mesto 2000 din. Iskrena hvala!

Vremenska napoved

za čas od 5. do 14. septembra
V tem tednu bo deževalo 6. in 7. septembra, ostale dni sončno vreme.

Pred 10. obletnico Jugoslovanske vojne mornarice

Dne 10. septembra bo poteklo 10 let, odkar je bila ustanovljena Jugoslovanska vojna mornarica. Na praznovanje te obletnice se ne pripravljajo samo naši mornarji, ampak tudi delovni ljudje po vsej državi. Tako bomo pokazali tistim, ki bi radi stegnili svoje umazane in predolge kremplje po našem sinlem Jadranu, da smo ga val pripravljenti branili z vsimi našimi močmi. — Na sliki: naši mornarji na straži domovine

ZA NAŠE GOSPODARJE

Kako bomo pomagali živinorejcem pri letošnji škodi po suši

Letošnje sušno leto je večino kmetovalcev, zlasti pa živinorejce bolj prizadelo kakor suša v letu 1950. Posebno je pereče vprašanje prehrane živine, ker je letošnji pridelok sena v večini komaj 50% od lanskega, do čim pridelka otave razen na vlažnejših travnikih sploh ni bilo. Ni dosti boljše tudi s pridelkom detelj, ker je količinsko odpadel zaradi suše 1 odkos. Da se še pravočasno prepreči velika škoda na stalezu živine, je Svet za gospodarstvo pri vladi LRS imenoval pri Glavni zadrugi zvezi republiški štáb za pomoč po suši prizadetim. Pravitako so bili pri okrajnih ljudskih odborih imenovani okrajni štabi, ki imajo nalogo, da s takojšnjim ukrepanjem in v najozbiljši povezavi z občinskimi ljudskimi odbori in živinorejskimi odseki kmetijskih zadrug store vse potrebno za boljše prehrano živine.

te vrste krme bodo v Dolenjskem listu objavljeni razni članki.

Okrajni štáb pri OLO Novo mesto je na zadnji seji sprejel tudi sklep, da se preprovo vsaka uporaba slame za stelo. Namesto slame naj se uporablja samo listje. V posameznih primerih bo potrebno urediti z Gozdnim gospodarstvom oddajo stelje v resnici potrebni iz državnih gozdov. Tu pa tam bodo morali občinski štabi urediti pašo po gozdovih. Paša razumljivo ni dovoljena v gozdovih, kjer je podmladek. Je pa dovolj gozdne pašne, kjer ne more nastati škoda. V takšnih gozdovih je možna pašna ob poteh in na površinah, ki nimajo podmladka. Razumljivo je, da je tu možno pasti manjše število na vrvi privezane živine. Okrajni štáb je tudi izdal potrebna navodila vsem občinskim ljudskim odborom in kmetijskim zadrugam. Razdeljen je že prvi kontingent otrobov, ki nam jih je ukazal republiški štáb. Otrobi že prihajajo in jih bodo poedine Kmetijske zadruge prejele že v tem mesecu. Kmetijske zadruge jih bodo prejele pozneje. Krepka krmila kot otrobi, oljne tropine, rezanci bodo dodeljena v razdelitev samo Kmetijskim zadrugam. Otrobi in druga krepka krmila so v prvi vrsti namenjena za prehrano plemenjakov, rodovniške živine in živine vseh onih živinorejcev, ki nimajo dovolj krme. Z dodatkom krepkih krmil bo možno dobro izkoristiti slabšo krmo. Pri občinskih ljudskih odborih oz. roma pri živinorejskih odsekih KZ naj

občinski odbori zadolže živinorejce, ki bodo krmila razdeljevali najpotrebnejšim.

Okrajni štáb je sprejel tudi sklep, da se pospešuje zlasti zamenjava živine. Po naših hlevih je še dosti živine, ki ima slabo plemensko vrednost. Pozivamo vse živinorejce, ki imajo slabo plemensko živino, da jo zamenjajo z dobro plemensko živino. Ravnotako je dolžnost zadrugi in državnih posestev, da takoj izločijo slabo živino in z zamenjavo izboljšajo stalez živine. Z oddajo slabše živine v zakol bomo najbolj ohranili stalez plemenske živine. Kraji kot n. pr. Suha krajina in drugi imajo sedaj najlepšo priliko, da si nabavijo dober najlespo živino.

Odkupna podjetja imajo nalogo, da odkupujejo živino zlasti tam, ki so najbolj prizadeti po suši. Zniževanje odkupnih cen za živino ni dovoljeno, kar je tudi povdaril pred kratkim predsednik Gospodarskega sveta FLRJ tov. Kidrič.

Pred jesensko setvijo smo. S setvijo ozimnih krmnih rastlin si lahko spomladi olajšamo prehrano živine. Glede tega vas opozarjamo na članke, ki bodo redno priobčeni v »Dolenjskem listu«.

Okrajni štáb bo dal na razpolago onim občinskim ljudskim odborom, ki žele imeti razna predavanja s področja prehrane živine, potrebne kmetijske strokovnjake. Zivnorejce vabimo, da se sestankov oziroma predavanj, ki bodo, udeležijo v zadostnem številu.

V tem članku so navedene samo v grobem naloge, ki stoje pred nami. V prihodnjih številkah »Dolenjskega lista« bodo objavljeni razni članki, ki bodo na poljuden način tolmačili vse pereče probleme in iz katerih bo lahko vsakdo uporabil za sebe tisto, kar mu je potrebno.

Prva pomoč po suši prizadetim krajem

Republiški štáb LRS za pomoč krajem, ki so bili prizadeti po suši, je določil za prvo pomoč 30 milijonov dinarjev kot brezobrestno posojilo okrajem Murska Sobota, Sežana, Gorica, Ljutomer in Črnomelj, ki so bili po suši najbolj prizadeti. To brezobrestno posojilo bodo dobile kmetijske zadruge predvsem za nabavo živinske krme, ker je po dosežanih cenitvah v Sloveniji ostalo brez krme 130.000 glav goved, 10.000 konj in 150.000 svinj.

V Podturnu se je delo razživelo

Dolgo časa je vladalo v Podturnu politično mrtvilo. Vse, kar se je pizkušalo narediti v tej znani partizanski vasi, je vedno ostalo le pri sklepih. Vsled tega so bile množične organizacije Podturna večkrat predmet kritike, saj v svojem delu niso pokazale nič pozitivnega. To je bilo vse do letošnje spomladi. Vzrok za nedelavnost je tičal v samih treh osnovnih partijskih organizacijah. Te, sicer dokaj močne OPO, se niso spuščale v širšo problematiko kraja, ampak so se izgubljale v drobnih nepomembnih stvareh. Tako se je OPO gozdarjev bavila samo s problemi v gozdarstvu, OPO v Poljanah pa se je izgubljala v drobnih sporih v kmečki delovni zadrugi. Poleg tega je bilo v OPO precej papirnatih partijcev, od katerih ni imela nobena organizacija koristi.

organizacijami, o jesenskem izobraževanju in študiju ter drugih nalogah. Pri obravnavanju posameznih članov je bila omenjena ozkost člana Partije Pezdica, upravnik gozdne manipulacije Poljane. Ta tovariš tudi nima pravega odnosa do ljudi, vsled česar delo upravnega odbora manipulacije ni tako, kot bi moralo biti.

OPO v Podturnu je prevzela pobudo v svoje roke potem ko se je otesla prejšnjih slabosti in očistila vseh, ki so smatrali za dovolj, da so člani Partije, za naloge in dolžnosti, ki jih ima vsak član, pa se niso brigali. Z vztrajnim in nesebičnim delom v korist vseh prebivalcev in skupnosti si bo Partija v Podturnu pridobila ugled pri nečlanih in z njihovo pomočjo uresničevala naloge za gospodarski dvig kraja ter ideološko politično izobrazbo prebivalcev.

Tudi na videz majhnih stvari pri urejevanju mesta

Ljudski odbor mestne občine Novo mesto, podjetje »Parks«, Turistično društvo in množične organizacije so letos ob podpori ljudske oblasti in dela prebivalcev vzližili mnogo naprov in sredstev za ureditev mesta. Vsak mora priznati, da se toliko kot letos v Novem mestu doslej še ni naredilo. Vendar za lepši in kulturnejši izgled mesta ni dovolj samo obmetati in pobelbiti hiše in tlakoviti ceste. Vse polno je še drobnih stvari, ki jih je treba sprosti urejevati in odpravljati pomankljivosti. To pa ni samo stvar mestne občine in nekoliko društev, pač pa slihe nrega prebivalca v mestu. Predvsem je treba pri hudeh več čuta odgovornosti da splošnega premoženja, več smisla za red in čistoto. Prav tega pa nam še zelo primanjkuje. Samo nekaj primerov:

V nedeljo 24. avgusta je bila v Novem mestu vaja Protiletalske zaščite na Glavnem trgu. Za boljši prikaz navideznega požara so v konzervnih skatljah zalagali dim prolečno snov. Ali je bil zgolj slučaj ali pomankljanje vsakega čuta odgovornosti, da so to gorečo snov postavili tik pred vrata Jugopetroia? Poleg nevarnosti, da bi prišlo do večje nesreče, ker bi se lahko kaj vžgalo, pa je ostal črn madež od dima skoraj po vsej stavihi od ceste proti strelhi. Ali ne bi bilo prav tako dobro, če bi stala goreča snov dva ali tri metre stran od zidu? Po-glejmo nedgovornost podjetji, ki obnavljajo in popravljajo stavbe. Mestno podjetje Remont bi moralo že davno urediti javna stranišča za pošto. Delo so na pol izvršili, potem pa pustili. Na stavbi splošne imovine na Ljubljanski cesti šte. 10, ki je bila letos vsa prenovljena, bi moralo mestno kovinsko podjetje popraviti streho. Ker delo ni bilo končano, kot je bilo dogovorjeno, je dež napravil škodo in je zaradi tega odpadala novo narejena fasada. Malenkost, ki je na videz nepamembna in bi jo vsak delavec ob najmanjšem čutu odgovornosti moral sam napraviti, ki pa vendar lahko povzroči veliko škodo. Pogledmo še stavbo splošne imovine na Ljubljanski cesti šte. 1. Ze potem, ko je bila obnovljena in pobeljena, so se spomnili, da mora imeti trgovski lokal v stavbi nočno razsvetlavo. Zato so v svežo pobeljen zid vsekali linco za stikalo. Na zidu je ostala krpa, ki bo še dolgo let vidna.

Posebno vprašanje so šlebovi na novo-mestkih strehah. Bore malo je celih in pop-ravljenih. Kaj pomaga lepo obnovljena in pobeljena hiša, če pa ob vsakem nalivu teče voda po zidovih? To velja tudi za splošno čistoto, ki je v Novem mestu še problematična. Zivanje pomij na ceste in stepanje prahu na ulice smo še večkrat obravnavali v našem listu, pa se še ni veliko popravilo. Tudi nekaj kazni je že bilo. Tu ne zadostuje samo kontrola orga-nov ljudskega odbora, tu je treba vsestran-ske vzgoje vseh ljudi, v nepopravljivih pri-merih pa seveda tudi kazni. Najprej pa je

Koliko škode je povzročila letošnja suša?

Preračunano v denarju znaša škoda, ki nam jo je letos povzročila suša, nad 100 milijard dinarjev. Pridelček žitaric pa je za približno četrtino manjši kakor lanski, čeprav je bilo v jeseni pretežno s pšenico 150.000 ha zemlje več posejane kakor druga leta. Proizvodnja pšenice je letos manjša za okoli 35.000 vagonov, proizvodnja ječmena za 9000 vagonov, proizvodnja ovsa za 9000 vagonov. Še slabši pridelok pa bo dala koruza in drugi pozni jesenski pridelki. Strokovnjaki cenijo, da bo pridelok koruze za 30 do 40 odstotkov manjši kakor druga leta, sladkorne pese za 40 do 50 odstotkov manj in krompirja za okoli 30 odstotkov manj. Tudi sadja in grozdja smo letos manj pridelali za 10 do 30 odstotkov od lanske letine. Posebno majhen je pridelok oljne repice, ki ga cenijo na komaj 58 odstotkov, torej skoraj za polovico manjšega, kakor smo pričakovali. O krmi pa smo že itak pisali.

Organizatorji in izvrševalci zločinov suhokranjskega belogardizma pred sodiščem

V torek 9. septembra se prične ob 8. uri zjutraj v veliki porotni dvorani okrožnega sodišča v Novem mestu javna obravnava proti organizatorjem belogardističnega izdajstva v Suhi krajini in izvrševalcem številnih gnusnih, krvavih zločinov nad civilnim prebivalstvom in partizani. Poleg glavno oboževanega Gnidočeva Karla, dekana iz Žužemberka, se bo za svoje zločine zagovarjalo še 19 oseb.

NOVOMEŠČANI!

V soboto 6. septembra bo ob 20. uri v prostorih kopališča na Krki slavnostna proslava

10. OBLETNICE USTANOVITVE JUGOSLOVANSKE VOJNE MORNARICE

Sodeluje godba na pihala Doma JLA Novo mesto, moški pevski zbor SKUD »Dušan Jereb« itd. Po prireditvi zabava s plesom. Pridite, da počastimo praznik naših mornarjev!

Ob 18. uri pa bo na istem prostoru ustanovni občini zbor brodarako-velaske sekcije TVD Partizan, na katerega vabimo vse prijatelje vodnega sporta.

V slučaju slabega vremena bo slavnostna proslava ob 20. uri v prostorih Doma JLA. Mestni odbor OF

VABILO Novomeški študentje ustanovljajo KLUB DOLENJSKIH VISOKOSOLCEV

ki bo zajel vse študente novomeškega okraja. Ustanovna skupščina bo dne 12. septembra 1952 ob 17. uri popoldne v »Rdečem kotičku« OLO v Novem mestu.

Vabljeni vsi redni in izredni študentje!

Initiativni odbor

Prihodnjo soboto in nedeljo nasvidenje na Frati in v Dolenjskih Toplicah!

FRONTNE ORGANIZACIJE NOVOMESKEGA OKRAJA FRONTI KOČEVSKO:

„Sprejemamo tekmovanje in še dodajamo...“

Pred kratkim je Okrajni izvršilni odbor OF v Kočevju pozval novomeški Okrajni odbor OF na tekmovanje v počastitev VI. kongresa KPJ v naslednjih točkah: v katerem okraju bodo frontne organizacije v času do kongresa organizirale več političnih in strokovnih predavanj; v katerem okraju bodo frontne organizacije in frontovci v večjem številu sodelovali na odprtih partijskih sestankih in volitvah v OPO; v katerem okraju bodo do kongresa vključili več novih članov v frontno organizacijo in končno, kateri izmed obeh okrajev bo v tem času usposobil več občinskih odborov OF za samostojno politično delo in v katerem okraju bodo frontne organizacije nudile več pomoči ljudskim odborom.

obdori OF sprejel tekmovanje v celoti in ga še razširil za točko, ki so jo sprejela organizacije OF novomeškega okraja kot obveznost: do kongresa bodo vse organizacije pobrale in oddale članarino za leto 1952 ter razdelle legitimacije članom OF. Okrajni odbor OF Novo mesto predlaga kočevskemu, da se v tekmovanju med obeh okrajema vnese še ta točka. Prav tako je občinski odbor OF Žužemberk v odgovoru na tekmovanje, kateremu se v celoti pridružuje, napovedal tekmovanje vsem frontnim organizacijam kočevskega in novomeškega okraja: katera organizacija v obeh okrajih bo pridobila več ljudi za sodelovanje pri proslavi desete obletnice štirih partizanskih brigad; udeležba naj bo izražena v odstotkih nasproti prebivalstvu; katera organizacija bo do kongresa imela več in bolj kvalitetnih kulturnih prireditev.

14. septembra vsi na proslavo brigad v Dolenjske Toplice

SVOJCEM OFICIRJEV JLA!

Pozivamo vse svoje in znance oficirjev JLA (in KNOJ-a), da pošljejo takoj naslove oficirjev Slovencev. Naslove nujno potrebujemo, da bi jim mogli pravočasno dostaviti vabila. Oficirjem JLA bodo namreč izdajale njihove komande na osnovi vabila objave za vožnje in odobravlja potreben dopust, s čimer bo omogočena njihova udeležba na proslavi.

Točne naslove pošljite takoj na: Glavni odbor ZB NOV Slovenije Pripravljalni odbor za proslavo 10-letnice Slovenskih brigad Ljubljana, Erjavčeva cesta 16

Reakcionarji tudi tokrat prišepetavajo...

Priprave na vseljudsko manifestacijo desete obletnice ustanovitve prvih slovenskih brigad, ki so zajele deset in desetisoče po vsej Sloveniji in po vseh jugoslovanskih republikah, govoriijo same na sebi dovolj prepričljivo o zgodovinskem pomenu tega slavja. Tudi ob tej priliki pa so se pojavili posamezniki, ki jim praznik slovenskih brigad ne gre v sklad z njihovimi reakcionarnimi računi in umazaniji željami. Boli jih, da se tisoči in tisoči prijavljajo za udeležbo v Dol. Toplicah, zato pa počkušajo odvračati ljudi z izmišljenimi govoricami.

voz, avtomobilov, koles, za zdravniško pomoč, prevoze itd. itd. Zasedujte navodila v dnevnem časopisju in radiu ter jih povejte naprej vsem znancem in prijateljem! Reakcionarna golazen, ki bo razširjala neumne govorice, pa naj dobi zato primerno plačilo! — Ob prazniku slovenskih brigad naj mirno ostane v svojih mišjih luknjah!

Tako se je v Brsljinu pri Novem mestu razširila neumna vest, da bo »smelo na proslavo v Toplice samo dva tisoč ljudi«, vsak pa da mora »hrano prinesiti s seboj«. Tu so se tudi pojavile govorice o »propustnicah«, brez katerih baše ne bo smel nihče v Toplice itd. Enako poročajo iz Bele krajine, kjer so se ponekod raznesle lažnjive govorice o omejenem številu ljudi, ki bodo lahko šli k zboru slovenskih brigad itd. V Gor. Sušicah je nekdo raznesel, da »je treba vse grozde obrati pred praznikom brigad«. Prozoren namen govorice jasno kaže na izvor. Nekaj govoric o težavah zaradi prevoza, shranjevanja voz, konj, dvokoles itd. se je pojavilo tudi v nekaterih drugih krajih, vendar pa so vse take govorice izvirne iz tre!

Zbor borcev prvih štirih brigad v Dolenjskih Toplicah

Borcem in oficirjem prvih štirih slovenskih brigad sporočamo, da se bodo zbrali na posebnih zbornih mestih v Dolenjskih Toplicah, kjer se bo izršil popis vseh borcev po brigadah! Na tak način bo Glavni odbor ZB NOV Slovenije prišel do točnega seznama borcev prvih štirih slovenskih brigad z njihovimi točnimi naslovi. S tega zbornega mesta (katerega kraj bo točno označen na skici, ki bo izšla v nedeljo 7. septembra na posebni prilogi Slovenskega poročevalca, na kar posebej opozarjamo borcel) bodo postrojene brigade »Toneta Tomšiča«, »Ljube Serecraja«, »Matije Gubeca«, »Ivana Cankarja« tudi odkorakale pred slavnostno tribuno. Ura zbora brigad bo objavljena še v dnevnem tisku in v slavnostni številki Dolenjskega lista v petek 12. septembra.

NE ČAKAJTE NA POSEBNA VABILO!

Glavni odbor ZB NOV Slovenije, Pripravljalni odbor za proslavo 10-letnice prvih slovenskih brigad, je objavil v tisku, da posebna vabila za bise pripadnike Tomšičevca, Serecrajeva, Gubčevca in Cankarjeve brigade ne bo razpošiljal, ker nima točnega imenika in naslovov oseh članov prvih štirih brigad. Vabila bodo prešli samo tisti, ki jih potrbujejo za ureditev pogojev za obisk proslave (n. pr. dopust in objava za oficirje JLA ozi. KNOJ itd.). Nihče naj torej ne čaka na posebna vabila Vabilo za nas ose je: Tovariši, na soidenje v partizanskih Dolenjskih Toplicah!

SANITETNI EKONOMAT VII. KORPUSA ima v soboto 13. septembra t. l. popoldne ob 15. uri zbor v Starih žagah Pridite vsil

Odobrenih je 3,7 milijard din posojila kmetijstvu

Zvezni gospodarski svet je odobril zadrugam 3 milijarde 700 milijonov investicijskega posojila. Posojilo je namenjeno predvsem tistim zadrugam, ki zaradi letošnje suše ne bodo mogle končati začelih gradbenih del in pa tistim, katerih člani imajo znatno nižje dohodke zaradi investicijskih gradenj. Od celotnega zneska posojila je odobrenih 550 milijonov za nabavo živine, 400 milijonov za ureditev in obnovo vinogradov, 2 milijardi 750 milijonov din pa za dograditev zgradb. Posojilo se bo odplačevalo z 2% obrestmi, in sicer posojilo za nakup živine v 5 letih, posojilo za obnovo in ureditev vinogradov v 20 letih, posojilo za investicijsko izgradnjo pa v 30 letih. Poleg tega je odobrenih 140 milijonov dinarjev investicijskega posojila državnim kmetijskim posestvom ter vinogradniškim in sadjarskim nasadom. Državnemu kmetijstvu v Belju je odobren poseben kredit v znesku 160 milijonov din za perutinarsko farmo, posestvu Jelas polje pa 6 milijonov posojila za ureditev riževih polj. Gospodarski svet bo v dogovoru z Narodno banko izdal še posebna navodila za izkoriščanje teh kreditov.

Spored prireditev v Novem mestu

- 5. septembra — ob 20. uri v Domu LP, Predavanje Ljudske univerze: »Aktivnost prvih štirih brigad na Dolenjskem« (Kolar Franc)
- 7. septembra — ob 9.30 v Zabji vasi: odkritje spomenika žrtvam NOB. Ob 9.30 na Loki: Sahovski brzotur-nir za prvenstvo Slovenije, popoldne na stadionu v Kandiji: Živi šah.
- 8. septembra — ob 20. uri na Glavnem trgu: slavnostna akademija delovnih kolektivov.
- 9. septembra — ob 20. uri na kopališču Loka: koncert orkestra SKUD »Dušan Jereb«.
- 10. septembra — ob 20. uri v Domu LP, predavnje Ljudske univerze: »Sovražniki NO gibanja« (Saje Franc).
- 11. septembra — ob 20. uri v Domu LP: gledališče SKUD priredi Potrčevno dramo »Lacko in Kreli«.
- 12. septembra — ob 10. uri: odkritje spominske plošče v gimnaziji. Ob 18. uri: otvoritev umetniške razstave »Partizanska grafika« v Križatiji. Ob 20. uri: Literarni večer Mirana Jarca in partizanske lirike. Sodelujejo člani društva književnikov Slovenije.
- 13. septembra — ob 20. uri: Koncert Slovenske filharmonije s sodelovanjem zbora Srečka Kosovela. Invalidskega pevskega zbora in filharmoničnega moškega pevskega zbora.

Ob deseti obletnici ustanovitve slovenskih brigad

Se imamo v svežem spominu junaške podvige prvih štirih slovenskih brigad. Ko so leta 1942 prve manjše partizanske enote, čete, bataljoni in odredi potisnili okupatorja v večja središča, se ta ni več upal vpadati in takratno osvobodeno ozemlje na Dolenjskem in v Beli krajini. Za vsak tak izpad iz močno utrjenega Novega mesta so morali fašisti s krvavimi buticami klavno bežati nazaj v močno zavaranje postojanke. Prav ta osvobodeni sektor Dolenjske je poveljstvo fašistične vojske močno motil. Pripravili so na desetiške fašistični vojakov za »očistiševalne akcije«, kot so jih imenovali.

Prva večja sovražna hajka je prišla od Krima in je objela vse grebene dolenjskih hribov do Šmarjete in St. Petra pri Novem mestu do Krke. Namestili so uničiti partizansko vojsko do poslednjega borca. Toda tu se je poveljstvo okupacijske vojske pošeno zmotilo. Resnica je, da je fašistična drhal dosegla s to akcijo, da je lepo urejeno delo politično-gospodarske aktivnosti OF in NZ (narodne zaščite) v zaledju precej popustilo. Odbori narodne zaščite na terenu so odslej delali pod precej težjimi pogoji. Takrat so se okupatorski vojski priključili izdajalci slovenskega naroda, »belogardisti«, ki so delali pod organiziranim vodstvom duhovščine. Ta izdajalska družina je imela na spis u najbolj aktivne člane OF, funkcionarje odborov OF in NZ in naše simpatizerje. Ti farovski hlapi so se najprej vrinili v naše vrste. Ko so vse naše ljudi do dobra spoznali, so spet odšli v svoje postojanke in dajali spiske teh ljudi v roke sovražniku. V eni prvi takih akcij so se hkrati z okupatorjem pojavili v Zalovcih tudi oboroženi belogardisti. Od Čateža do Klevčevca so puščali za seboj na stotine naših žrtev, kar je bila predvsem za loga organizirane izdaje farovžev v Mirni peči, na Mirni, v Mokronogu, na Trebelnem in drugod. S številnimi žrtvami, z mučenjem in odvažanjem ljudi v internacije je okupator strahoval in plašil naše ljudi po terenu. Nikdar ne bomo pozabili, da je bila protiljudska duhovščina glavni krivec za vse žrtve, da je ona dajala spiske ljudi, ki so jih pošiljali v internacije, nato pa je igrala podlo vlogo, da je »rešila« iz internacije tistega, ki se je prijavil v belo gardo. In danes misli ta duhovščina, da je vse to pozabljeno? Dolenjsko ljudstvo se predobro spominja vsega, kar je doživelo v času NOB. Spominja se, kako so okupatorji in domači izdajalci objavljali v časopisih, da so uničili vse

partizansko vojsko do zadnjega borca. Partizani pa so prvo uro po hajki spet stopili v stik s prebivalci, jih hrabрили in jim dajali moralno oporo, tako da je imela partizanska vojska spet kmalu močno zaledje.

V prvih dneh septembra 1942, en dan pred ustanovitvijo Gubčeve brigade, smo se zbrali nad Gradščem in Staro goro, v bližini Blatnega klanca. Ko so se zbrale vse partizanske enote, smo odkorakali preko Trebelnega z zastavami in glasnim prepevanjem partizanskih pesmi. Partizani so bili silno navdušeni, prav tako pa tudi prebivalci, saj se niso mogli načuditi, od kje se je vzelo toliko partizanov, ko pa je sovražnik poročal, da so uničeni vsi do zadnjega. Tu smo šele zvedeli, da je Glavni štab partizanske vojske izdal povelje, da se ustanove prve slovenske

cerkvi v Zafari. Toda naše brigade so jih pregnale tudi od tam, navzlic temu, da so se spopadle z veliko močnejšim sovražnikom. Čeprav so belogardistom pomagali okupatorji, se ti niso mogli dolgo časa braniti v cerkvenem bunkerju. Ob spremstvu okupatorja so sramotno pobegnili v Novo mesto pod zaščito fašistov.

V krajih, kjer so se pojavile naše brigade, se ljudje še danes s ponosom spominjajo naših junaških borcev. Naj omenim samo en primer, kako zelo so bili ljudje ponosni na naše borce in so jim z veseljem pomagali, kjer kolj so mogli. Žene in dekleta so prinašala hrano četi hrabrih borcev Cankarjeve brigade, ki je dalj časa zadrževala sovražnika v Novem mestu. Čeprav jih je bila samo ena četa, so junaško branili izpad iz mesta in če se je sovraž-

Sestanek aktivistov novomeškega okrožja, na katerem je govoril tovariš Boris Kidrič v začetku leta 1944 na Občih pri Toplicah. Na sliki: načelniki rajonov Narodne zaščite, načelnik Izpostave varnostno-obveščevalne službe in NZ tov. Franc Černe-Klemen in pomočnik tov. Riko Kolenc

brigade: Tomšičeva, Cankarjeva, Serčerjeva in Gubčeva. Brigade so dobile imena po junaških borcih za svobodo in po voditelju kmečkih upotov.

Drugi dan smo se spet vsi zbrali v prijaznem bukovem gozdičku ob poti Trebelno—Češnjice. Tu se je formirala Gubčeva brigada in ko je bila postrojena, je njen prvi komandant Dore prebral povelje Glavnega štaba. Po končani slovesnosti je tovariš Bebler imel referat in dal navodila vsem zbranim aktivistom novomeškega okrožja, nato pa smo o njegovem referatu podrobno razpravljali. Po ustanovitvi brigade smo šli skupno s Tomšičevci preko Krke proti Suhadolu.

Ob deseti obletnici prvih brigad se spominjamo na težke in pogumne borbe slovenskih brigad, ki so uničile belogardistične postojanke na Suhorju v Beli krajini, na Ajdovcu, Dobu pri Mirni itd. itd. Belogardistom so spet padli vsi upi v vodo. V cerkvah, farovžih in utrjenih bunkerjih se niso mogli več vgnezditi, zato so zbežali in se krčevito držali okupatorja v večjih središčih.

Spominimo se hudih borb v Žužemberku. Belogardisti so bili utrjeni v

niku kdaj pa kdaj je posrečilo vdreti iz mesta proti Dolenjskim Toplicam, so ga Cankarjevci kmalu prepodili nazaj.

Ko obujamo spomine na minulo dobo težkih, a slavnih borb, se spominjamo tudi vseh tistih junakov, ki so žrtvovali življenja za našo osvoboditev. Kdo ne pozna vsaj po imenu herojev Janeza Kavčiča-Nandeta, Milovana Saranoviča, Dragana Jeftiča in mnogih drugih znanih in neznanih junakov. Trupla nekaterih so že pripeljana v njihove domače kraje, nekateri pa še vedno počivajo neznanokje v skriti tišini spokojnih gozdov, ki so v času najbolj junaške dobe slovenskega ljudstva dajali toplo in varno zavetje tisočim in tisočim naših najboljših sinov in hčera, ki so smrtno sovražili okupatorja in ki so bili pripravljani preliti zadnjo kapljo krvi za osvoboditev svojega naroda.

Ob prazniku prvih štirih slovenskih brigad, ko se bomo v Dolenjskih Toplicah spet sešli stari borci in obujali spomine na pretekle boje, se bomo spomnili tudi tistih, ki so za vse nas žrtvovali življenja.

Ta slavna obletnica slovenskih brigad naj bo mogočna manifestacija vseh borcev in vsega ljudstva, ki je v narodnoosvobodilni borbi dalo vse od sebe za našo zmago. Vsem tistim, ki so pomagali naši partizanski vojski v najtežjih dneh, da je imela močno oporo in zaledje, ob tem velikem slovenskem prazniku iskreno čestitamo! Z udeležbo na prazniku brigad dokazimo ponovno, da smo ponosni na našo hrabro partizansko vojsko, pokažimo vsemu svetu, da tudi danes stojimo čvrsto na braniku miru in neodvisnosti, da si hočemo v miru zgraditi lepo socialistično domovino.

OGLAŠUJTE
V »DOLENJSKEM LISTU«

BELA KRAJINA pred dnevom slovenskih brigad

Tudi tokrat se bo — kakor vedno — izkazala naša sočna Bela krajina: množična udeležba ljudstva, borcev, invalidov, partizanskih mater, starih borcev za svobodo in drugih bo pričala o neuklonljivi volji Belokranjcev, da je svoboda najdražja na svetu! Vse hiti s pripravami, da bo obisk v Toplicah kar najbolj slavnosten, da bodo udeleženci iz vse Slovenije že na zunaj poznali belokranjske skupine.

Na čast praznika slovenskih brigad so že pred tedni igrali v Črnomlju »Miklovo Zaloc«. Preteklo soboto so imeli v Metliki in Črnomlju koncert orkestra Ljudske milice, prirejen pa je bil tudi športni dan.

V Semeču bodo v nedeljo 7. septembra priredile množične organizacije kulturno prireditve s pevskim nastopom itd., podan pa bo tudi referat o zgodovini naših prvih brigad.

V Metliki bo v nedeljo 7. septembra ob 12. uri koncert godbe na pihala, nastop folklorne skupine in koncert »Fantov na vasie iz Črnomlja, popoldne ob dveh pa bodo zaigrali »Miklovo Zaloc na Štuparjevem vrtu.

Po vaseh in trgih, kot n. pr. na Vinici, Dragatušu, Adlešičih, Sinjem vrhu, Predgradu bodo v prihodnjih dnevih predavanja v zvezi z 10-letnico ustanovitve slovenskih brigad in proslavo ustanovitve Jugoslovanske vojne mornarice.

Na Otovcu so imeli v nedeljo 6. septembra koncert v Domu ljudske prosvete, pred tem pa predavanje o slovenskih brigadah v NOV.

Zveza borcev črnomaljskega okraja in okrajni pripravljalni odbor za proslavo brigad

pozivata

borce NOV, aktiviste, matere padlih partizanov, sorodnike žrtev NOB, predvsem pa borce prvih štirih slovenskih brigad, da se zanesljivo udeležijo slavja v Dolenjskih Toplicah. Borci naj pridejo v partizanskih oblekah z vsemi jugoslovanskimi odlikovanji, ki so jih dobili v NOV in POS.

Borci prvih štirih brigad, invalidi in obvezniki predvojaške zvege iz Bele krajine naj se obvezno zberejo na Gabrovcu nad Semičem (pri »Tajčbirtu«) v soboto 13. septembra ob 12. uri popoldne. Prinesite s seboj zastave organizacij.

Kolesarji in motoristi naj se zberejo na istem prostoru v nedeljo 14. septembra ob 7. uri.

Osnovne šole in dijakisrednjih šol bodo krenili na pot v soboto 13. septembra, tako da bodo do večera prispeli v Črnošnje, kjer bodo taborni ognji in prenočevanje. Mladina bo hodila s člani ZB po starih partizanskih poteh proti Dolenjskim Toplicam, od tam pa se bo vrnila domov v nedeljo s posebnim vlakom iz Uršnih sel.

Za prevoz v Dolenjske Toplice je okrajni pripravljalni odbor zaprosil za tri vlake, ki bodo vozili v Toplice iz Metlike, eden pa iz Črnomlja. Točen čas odhoda bo objavil Radio Bela krajina. Prosimo pa vse udeležence, da se ne zanašajo samo na vlake, ker bo teh za Dolenjsko le malo na razpolago. Vlaki so nujno potrebni oddaljenim krajem Slovenije in drugih republik. Krenite na pot z okrašenimi vozovi, s kamioni, s kolesi in avtomobili. Mladina naj pohiti v Toplice po starih partizanskih poteh in spozna Dolenjsko. Uredite prevoze za starejše, žene in matere, predvsem pa za invalide in partizanske družine!

Posamezne občine in njihovi pripravljalni odbori za proslavo brigad naj same odločijo čas odhoda svojih skupin (voz, kolesarjev itd.) in zborna mesta, vendar pa tako, da bodo v nedeljo 14. septembra v Podturnu vsaj že ob sedmih zjutraj. Zasedajte objave v dnevnem tisku, radiu Bela krajina in v prihodnji številki Dolenjskega lista! — Obveščajte udeležence o vsem potrebnem, skrbite za povezavo z okrajnim pripravljalnim odborom v Črnomlju!

Na partizansko svidenje v Toplicah!

Zletne značke

Vsi pripravljalni odbori naj takoj naroče pri okrajnih pripravljalnih odborih zletne značke. Značke so zelo lepe, delo akademskega kiparja Borisa Kalina, z emajlirano rdečo zvezdo v sredini in bodo lep spomin na naš vse-ljudski praznik. Prodajali jih bodo po 50 din komad.

V prodaji bodo tudi posebne razglednice v 4 barvah po 5 din komad. Udeležencem svetujemo, da značke kupijo že pri domačem pripravljalnem odboru, ker jih bo na sami proslavi zaradi ogromne udeležbe težje nabaviti!

Kolesarjem!

Na proslavo naj pride čim več mladih ljudi s kolesi, da bo promet z vlakom in kamioni razbremenjen! Posebno iz dolenjskih krajev naj mlajši udeleženci sestavljajo kolesarske skupine, izvolijo vodiče in se točno držijo navodil, ki bodo še izšla v dnevnem tisku. Na prostoru, kjer bo proslava, bodo pripravljeni posebni prostori za shranjevanje koles, poskrbljeno pa bo tudi za stražo pri kolesih. Pričakujemo obisk 15.000 kolesarjev.

Bralcem in naročnikom »Dolenjskega lista«!

Prihodnja številka »Dolenjskega lista« bo izšla v petek, 12. septembra na 16—20 straneh in bo v celoti posvečena prazniku prvih slovenskih brigad. V kolportazju bo stala 10 dinarjev, dobili pa jo boste lahko v vseh trafikah, pri vlakih, avtobusnih postajališčih, v Dol. Toplicah itd. V tej slavnostni številki bo objavljen tudi vozni red vlakov, avtobusov, kamionov itd., priobčena bo skica z zbornim mestom brigad, objavili pa bomo tudi vsa ostala potrebna obvestila udeležencem proslave.

Kolporterje, zadruge, sindikate, delovne kolektive, podjetja, odbore OF, ZB, AFZ in LMS prosimo, da nam takoj sporočijo, koliko izvodov te številke »Dolenjskega lista« potrebujejo za svoje člane oziroma okolico. Vsem kolporterjem dajemo 10% popusta od prodanih izvodov.

Uredništvo in uprava »Dolenjskega lista«

Pravkar so povečerjali slastno in obilno večerjo, ki jim jo je pripravila bistra, vedno nasmejana in z vso svojo mlado zavestjo veliki stvari domovinske vojne pripadajoča Nežka Kotarjeva. Petero ljudi bo vsak čas odšlo v neznan in kdo ve, kdaj jih bo spet videla in slišala petje teh vročih in junaških pesmi. Nikomur se ni zdelo umestno povedati kako besedo, le vsak se je nasmiljal na svoj nahrbtnik in gledal v velik pehar suhih jabolk in hrusk. Ban, ta junaška gorjanska vas, je samevala in tonila v mrak. Tam doli v šentjernejski dolini so goreli stražni ognji drug poleg drugega in zapirali prehod iz obroča. Iz raskih in buških hribov so se neprestano svetilkale nove in nove lučke in oznanjali, da prihajajo vedno nove in nove sile okupatorskih psov na Gorjance, da iztrebijo odporiško gibanje. Izgledalo je, da ne bo oktobriska ofenziva na Gorjance v ničemer zaostajala za veliko roško ofenzivo.

Oblačno nebo ni prepuščalo niti najmanjšega žarka zvestega spremljevalca partizanov — meseca. Jaka, najstarejši izmed petorice, je pozval ostale na odhod. Poslovili so se kakor običajno, čeprav je bila skrta v vsakemu neprijetna misel, da se mogoče ne bodo videli nikoli več. Počasi so se spuščali v dolino: Jaka, Vid, Faruk, Brulčev Pepi in Drejče. Nihče ni znil besedice, čeprav je bilo vsakemu, da bi imel veliko povedati, da bi se pravzaprav izpovedal tem svojim prijateljem, neločljivim tovarišem. Noč je bila kakor gluha, prazna in vseeno tako grozno stisljiva.

Prišli so do velikega pleterskega zidu. Na drugem koncu tega zidu je že bila prva straža sovražnika. Napetost živcev je bila kakor električen tok, kakor do zadnje možnosti napeta tetiva na loku. Vsak najmanjši pok bi jih

PETORICA V KANALU

JOŽE ZAMLJEN - DREJČE

lahko izdal. Jaka, Vid in Pepi so bili že preko zida, Faruk pa je vzdigoval Drejčeta. Skriljevec na zidu je neprijetno škrbiljal in naenkrat počil z vso silo. Petorica je onemela. Vsi čuti so delovali kakor da bi bili elektrizirani. Zdaj so v pasti. 3—4 metre visok zid pleterskega samostana ni dal možnosti pobege. Če je sovražnik že v samostanu, se bo pričel boj na življenje in smrt. Vendar — noč je ostala gluha. Počasi je petorica nadaljevala pohod do velike odprtine iztočne cevi. Sepetaje je Jaka pozval Pepita, naj gre z njim po deske in slamo za ležišče, mogoče zadnje, mogoče odrešilno. Iztočna cev je strahotno zijala v nje kakor bi hotela povedati, da je edina odprtina in da drugje ni izhoda iz iztočnega labirinta. Kakor na poziv je iz vseh treh privrelo: »Prišli bomo ven, in še čvrstejši, še odpornejši za vse, kar namestava sovražnik pripraviti!«

Precej časa je preteklo, preden sta se vrnila Jaka in Pepi. Prinesla sta deske in slamo. Previdno so poskakali v iztočno cev. Voda je na dnu počasi klokotala in oddajala mrzel in zopern dah. Ko se je cev toliko zožila, da je bilo treba skloniti glave, je dejal šepetaje Jaka: »Za to noč tukaj, če pa bo potrebno bomo šli še naprej!« Položili so deske, na nje pa slamo in petero ljudi je položilo ude na kaj neprimerno prenočišče.

»Vsako uro bo drugi na preži, vsi ne smemo zaspati. Neprimernost nas ne smejo dobiti! Vsak bo vzel s seboj vsaj dva spremljevalca!« Tak je bil ukaz Jake. Prvi je nastopil stražarsko službo on sam. Mrzlo je pihljala sapa po

teh labirintih in pod ležišči je klopotala voda. Kdo ve, kaj je vsakdo mislil? Mogoče na svoje tovariše, ki so se raztepli po gorjanskih gozdovih po tej grozeči navali okupatorskih psov, mogoče na dom, mogoče na novo življenje? Petero teles se je stiskalo in ovijalo, da so se ogrela in oživljala drugo od drugega in poleg njih karabinke z odprtim petelinom. Grozotno dolgo in mučno je bilo ljudem, ki so bili vajeni prostornih gozdov, neskončnih premikov, od katerih se je razblinil občutek daljave. Mogoče, da je kdo izmed petorice zaspal, toda ob najhrajšem dotiku stražarja, so vsi vprašali ali so že na vrsti. Nekje daleč se je pokazala slabotna svetloba.

»Poglejte, dani se, je dejal Drejče Faruku in spet se je slišalo samo pritanjeno dihanje petorice. Vid se je začel polagoma dvigati; njegov obraz je dobil napete poteze, kakor preganjana žival, ki čuti, da se nekdo bliža. »Poslušajte, nad nami hodijo!« je dejal Vid. In vseh petero ljudi je obrnilo uho proti stroju odtočne cevi. In res, nad petorico ljudi je bilo slišati korake, ne samo enega ali dveh, treh. Ne, to so bili koraki mnogih ljudi, ki so bili vajeni takta, vajeni enakih korakov na povelje. Čuti so se zopet napeli. Koraki so bili tako močni, kakor bi se dotikali ušes. Grozotno jih je bilo poslušati, saj so se ujedali v možgane, v misel, v celotno telo.

»Poglejte, samo 50 cm nas loči od sovražnikov in vendar smo varni pred njimi.«

»Sovražnikov? Ne, ne sovražnikov, le nevednih ljudi. Saj imajo tudi oni radi življenje, saj imajo tudi oni doma otroke, mater, ženo, ljubico, ki jo ljubijo kot mi in ljubijo mir kot mi!«

»Daj, zakriči jim, daj me mir, ne pretepaite se z nami, mi ljubimo zemljo in mir prav tako kot vi, pa boš videl kaj bo!«

Vid, ki še sedaj ni obrnil ušes od stropa, je zavpil: »Molči in poslušaj!« Po odtočni cevi so doneli močni udarci. Vseh petero ljudi »je štel: »Eden, dve, tri.«

»Ne udarjajo samo tu, tudi tam se čuje!« Vsi so prisluhnil. Vzdignili so se in pritisnili uho na strop odtočne cevi. Moreče so bile minute brez besed spremljane od enakomernih udarcev od zgoraj. »Kopljajo, odkriti nas hočejo!« Petero ljudi se je umikalo vedno višje v odtočno cev, ki se je vedno bolj zoževala, da se je bilo treba plaziti že po kolenih. Udarci so se oddaljevali in samo še zamolklo odmevali ter končno utihnil. V odtočni cevi je zopet zavladala mučna tišina.

»Kaj so vendar počenjali tam zgoraj?« »Kaj neki? Postavljali so šotore!« In zopet se je petorica ljudi pomikala navzdol po odtočni cevi do svojih ležišč. Občutek za čas je izginil. Zanje je prenehalo teči življenje, prenehal je tok časa.

Oddaljena media svetloba je počasi temnela. Treba je bilo polzvedeti, kaj se godi zgoraj, kjer teče življenje, kjer se spoznava še na čas Vid in Pepi se počasi premikata proti medli svetlobi. Opaziti jih je bilo samo še kot senca,

ki se plazijo po vzboklinah odtočne cevi in otipavajo vdrtine za oprijem. Sekunde so se zlle v minute, minute v ure in končno sta prišla nazaj. Glas jima je bil tih in zaupen.

»Videla sva jih, zelence hudičeve! Pred kotli se drenjajo. Večerjali bodo. Kamorkoli pogledaš, vidiš kušarske šotore in okrog njih zelence. Tudi pse imajo!«

Nihče ni več vprašal. Vsi so vedeli, da so za nekaj časa zaprti, ukradeni svobode in svetlobe. Molk je bil dolg v nedogled, vsak je vrtal z mislimi okrog najbližjega in najdražjega. »Vrag vas dal! Če oni jedo, pa dajmo še mi.« Kakor, da je taka beseda že oddaljena, kdo ve kako daleč, so se spogledali in pričeli gristi suho sadje. Sladko, neverjetno sladko je bilo. »Kje je neki Nežka?« Da, saj res, kje je neki Nežka, to dobro in brihtno dekle. Vsem petim so zastale čeljusti. Da ne bi vrag...!»

Vseh petero je gledalo v oddaljeno svetlobo, ki je rdela od stražnih ognjev. 50 cm nad njimi so zopet odmevali koraki.

»Spat se odpravljajo!« je dejal Faruk, »za danes smo odpravili.« In petorica se je zopet zleknila. Pričakovala je naslednji dan kot prejšnjo noč. O, ne tako, temveč kakor bolnik, kateremu so ure daljše kot večnost. »Ti Drejče, je navno vprašal Faruk, »kajne, da je takole približno v polarni noči?« Vsi so se po dolgem času zopet zasmeli, nato pa umolknil. V daljavi je ostro in močno počilo. Nad petorico se je zganilo, kakor bi dregnili v mravlišče. No, nič nenavadnega, Italijani so vendar za vsak pok pozorni. Puškarjenja je bilo precej, vendar pa je bil nad petorico tak hrup in vik, da je postala tudi ta poslušna.

»Prišlo se je! Najbrž so dobili to-

Pred dnevom slovenskih brigad

Usmerjanje prometa v Dol. Toplice

Ker ima Slovenija premalo osebnih vagonov, da bi lahko vsaj udeleženci potovanja v Toplice v njih, bodo ta dan sestavljeni kombinirani vlaki iz osebnih in tovornih vagonov. Treba je zato skrbeti, da bodo osebne vagonne zasedli predvsem starejši ljudje, invalidi in matere z otroki, medtem ko si ostali lahko uredijo prijetno potovanje s tem, da v tovorne vagonne pravočasno pripravijo razne klopje itd.

Posamezni okraji si lahko naročijo (kar je najboljše in najceneje) posebne vlake, za kar mora biti prijavljenih vsaj 500 ljudi. Ti vlaki imajo 75 odstotkov popusta. Udeleženci proslave, ki bodo potovali s temi vlaki, se morajo z istimi vlaki tudi vrnati. Zato je potrebno, da se posamezne skupine (občine, okraji, podjetja itd.) drže skupaj, da bodo tako lažje obveščeni glede odhoda posameznih vlakov. Sploh morajo vse skupine skrbeti, da so tesno povezane s svojimi vodniki.

Vsa naročila za posebne vlake izvrše okrajni štabi za proslavo brigad pri šefih postaj na sedežih okraja, kjer se dobijo tudi vse potrebne informacije. Posamezniki pa naj se za obisk prijavijo pri svojih množičnih organizacijah v tovarni, podjetju, občini itd.

Za prevoz s avtobusi, kamioni, avtomobili, vozovi in drugim pa je ves promet usmerjen takole:

1. Vozila iz smeri Gorenjske, Notranjske, Primorske in Ljubljane se usmerijo na Žužemberk, Dvor, Soteska, Podhosta, Meniška vas in parkirajo na označenem prostoru v neposredni bližini prostora za proslavo.

2. Vozila iz Stajerske, Zasavske, Dolenjske vključno Novo mesto se usmerijo preko Sevnice, Trebnjega, Briljina, Prečne, Gornje Straže in Polja do prostora za parkiranje.

3. Vozila iz Metlike, Suhorja in ostalih vasi ob tej cesti (Podgrad, Težka voda itd.) se usmerjajo preko Birčne

NAMESTO, DA BI KROZIL PO NAŠIH ROKAH DENAR, SE VRTE CUNJE...

Denar je valuta, ki predstavlja gospodarsko moč sleherne države. Z njim kupujemo in plačujemo vse, kar je za nas življenjsko potrebno. Zato pač tudi precej kroži po naših rokah. To je pravilno in potrebno, vsekakor bolje, kot da bi ležal v nogavicah.

Toda denar pri naših ljudeh večkrat zaide na taka mesta, kamor ne spada. Kroži po vseh žepih od telovnika do hlače, sukniča in povrnika in iz denarja nastane cunjica. Vsa dan imam priliko opazovati ljudi, od kod vsepoved vlačijo denar. Eden ga potegne iz žepa, ki je namenjen žepni uri. Najprej ga privleče na dan polovico, potem pa še išče in išče, da najde drugo polovico. Zato imamo danes denar zlepljen z vsemi mogočimi papirji, tako da človek včasih ne ve, ali je to denar ali res kakšna cunjica.

Če bi se vsi ljudje zavedali, da denar ni pomemben samo za državo, ampak tudi za slehernika, bi si gotovo nabavili kakšno denarnico in bi papirnati denar vlagali vanjo. Tako pa ti daje strgano cunjico in če je noč vzeti, se razburja. Ko pa mu daš prav tak denar nazaj, ga noče vzeti in se jezi in robanti. Kdo je kriv, da dobi nazaj takšen denar, kot ga odda? Prav gotovo on sam in njemu podobni!

Nič drugače pa taki ljudje ne ravhajo z boni, ki pri nas prav tako predstavljajo valuto. Ti pa naravnost sloviijo po »zmečkanosti«. Nekateri boni, ki pritomajo iz kakšnega zakotnega žepa, so tako sčefrani in umazani, da človek ne ve, ali bi jih prijel v roko ali ne. Pa vendar vsak bon predstavlja vrednost 4 dinarjev in tega bi se morali naši ljudje zavedati. Kdor nima denarnice, si prav lahko pomaga s kosom kartona. Peter Hercog

vasi in Sušic v Toplice ter parkirajo pred samimi Toplicami.

4. Vozila iz ostalega dela Bele krajine (Vinica, Dragatuš, Črnomelj, Semič — lahko pa tudi iz Metlike) se usmerjajo preko Semiča, Črmošnjic, Starih žag, Podturna do neposredne bližine Toplic, kjer parkirajo v posebno označenem prostoru.

Posebna navodila za potovanje bo prihodnje dni še objavil Slovenski poročevalec. Skupine pa naj same skrbijo za to, da bodo izbrale take šoferje, ki se bodo zavedali svoje dolžnosti in odgovornosti. Na vseh progah bodo posebne komisije pregledovale, ali so šoferji trezni ali ne. Šoferji, ki ne bodo trezni, bodo morali takoj postaviti vozilo s ceste, ključce od motorja pa bodo morali oddati prometnim organom, na kar posebej opozarjamo skupine.

Nagrade okrajnega odbora Ljudske prosvete Novo mesto

Okrajni odbor Ljudske prosvete v Novem mestu je razpisal tri lepe nagrade za najboljše kulturno-prosvetne prireditve v počastitev desete obletnice ustanovitve partizanskih brigad. Prva nagrada je 50 metrov platna za kulise, druga nagrada: 50 knjig za knjižnico, tretja nagrada: kompletna zbirka odrskih šmink. Poročajte takoj po prireditvah o uspehu, obisku in učinku predstav na okrajni odbor Ljudske prosvete!

Izkoristite velike popuste pri prevozih v Toplice!

Gospodarski svet vlade LRS je 27. avgusta izdal navodilo o popustih za vožnje z avtomobili na proslavo brigad v Toplice.

Udeležencem proslave brigad v Toplicah se bo zaračunalo samo prevozne stroške s popustom: za vožnjo z avtobusi po 1,40 din za prepeljanega potnika na km, s kamioni pa 1,10 din za potnika na km. Tako bo n. pr. znala voznina s kamionom iz Kočevja v Toplice in nazaj le 98 dinarjev, z avtobusom na isti progji pa 124 din.

Za skupinske vožnje je odobren 75 popust na železnicah. Iz Mokronoga v Stražo in nazaj bo stal osebni vlak n. pr. samo 80 dinarjev, iz Metlike v Stražo in nazaj 108 dinarjev, iz Kočevja v Stražo in nazaj pa le 216 din.

Voznina je malenkostna, zato poskrbite za res množično udeležbo delovnih kolektivov, posameznikov, predvsem pa naj sindikati, OF, ZB, AFZ in ostale organizacije ne pustijo doma partizanskih družin! Omogočite jim obisk Toplic in našega velikega partizanskega slavlja!

Znižali smo cene

ker smo zmanjšali režijske stroške za 12% in ker smo izboljšali strojni park.

IZDELUJEMO

sode in kadi vseh vrst. Sodčki 50 do 100 litrov na zalogi po 2700 odn. 4000 din. Kolarska dela in popravila — vozov, koles, ojes itd. Tapetniške izdelke in popravila — žimnica iz tapetniške trave in iz prinešenega blaga vas stane samo 980 din. Mizarska pohištvena dela in popravila po vaši želji in obliki.

Smrekove spalnice poltirana 40.000 din.

MESTNO MIZARSKO PODJETJE

NOVO MESTO

Kupujemo mizarski rezan suh les, zlasti smrekovi!

varše, ki so imeli nalogo v zaledju napačiti Italijane, je goščal Jaka v svojo brado. Povzpeli se moramo višje v odtočno cev.

Petorica je pobrala reči in se počasi plazila po odtočni cevi. Ko je prišla do odcepa, je Jaka poslal dva najreji in jim zabčal: »Ne hodite po vodi, ampak izven nje. Z rokami se oprijemljajte ob stranske stene. Nazaj grede hodite samo po vodi in se ne oprijemljajte stranske stene. Mi krenemo po tej cevi in tudi vidva pridita za nami. Po tej cevi hodimo samo po vodi!«

In zopet molk, samo šumenje vode med nogami in pritaženo dihanje. Po cevi je vedno huje zavdarjalo. Kmalu so čutili svišč pod nogami.

»Tu, tovariši, prispeli smo!« Nad glavami je postalo mirno in tiho. Vsakdo bi rad zvedel, kje je, toda nihče ni hotel vprašati. Ko je že preteklo precej časa, se je oglasil Pepi s tihim glasom: »Zdi se mi, da smo nocojšnjo noč najbližji sosedu kartuzijanom, zavitim v svoje rjuhe, ki leže tod blizu prav tako pod zemljo, kot mi, samo da niso v cevi!« Petorica na to ni odgovorila, temveč se je zamislila v smisel teh besed. In noč, ki pravzaprav ni bila noč, pa je vendar bila, je zagrinjala petorico v kanalu.

Drečje je z vso močjo zagrabil Faruka in oba sta, o ne, prav vsi, so poslušali čudne glasove, ki so prepravljali odtočne cevi. Sele polagoma so spoznali, da so to poki ročnih bomb s katerimi zasipujejo Italijani vhod v odtočne cevi. V odcepu se je od časa do časa pokazala rdeča svetloba, ki je s pokom zažarela in z njim tudi zamrla. Polagoma se je prikazovala svetloba. Le od kod to, saj samo globoko v cevi.

»Poglej rešetko«, je dejal Drečje in

pokazal na strop cevi. Vsi so se obrnili proti rešetki in gledali prav majhen košček danačnega se neba. V cev je prihajal duh po cipresah in pušpanu. »Kdo gre na ogled, kako je z našim ležiščem od prejšnje noči?« Dva sta se odtrgala od petorice in se počasi in previdno plazila nazaj po rakovsko, kajti v cevi ni bilo prostora za obračanje. S silno pozornostjo so sledili tovarišema, ki sta na odcepu hušknila v glavno cev. Trije so se zazrli v oni mali košček neba:

»Kako lep je, pa tako daleč!« Od nekod je prilezel črv in balansiral na rešetki. Trojica se je bala za uboga črvička, da ne bi pal na dno cevi. Nebo se je zakrilo. V trenutku so odmaknili glave v temo. »Prekleta vrana«, je zagodrnjal Drečje, ker mu je odvzela tak čudovit predmet opazovanja. In zopet se je preostala trojica zagledala v nebo. V cevi je zašumelo. Dvojica je prihajala iz ogledovanja. »Nu, kaj je?«

»Ležišče je razmetano in deske so samo še trske.« To je bil odgovor. — Trojica je preizkušala rešetke, če bi se udale in potem preko odprtine ven na prosto. Toda rešetka se ni vdala. Misel je vrtila dalje: »Italijani ne bodo šli v cev, so preboježi. Poslali bodo pse, preiskali vse rešetke in končno...«

»Ne boste nas, pomaknimo se nižje, kjer ni rešetk, to rešetko pa zamašimo!« In roke so same od sebe začele nagrabati svišč, droban pesek in razno nesnago. Rešetka je bila kmalu zamašena. Predse pa si je petorica nagomilila zaklon. In sedaj ne samo kilometer dolg kanal, ampak čisto majhen prostor v cevi, 3 metre dolg, je bil bivališče petorice. Še tisti delček neba jim je bil zaprt in zopet se je razbohotila, tema. Le bedna prav bedna svetloba, ki se je upirala v odcepu cevi, je oznanjala noč in dan.

Faruk pri ogledovalnici pod stropom se je nagnil in zašepetal: »Poglejte, ali se ni svetloba spremenila!« In še predno so se lahko vsi prepričali, je bilo razodeto. Glasni pasji lajež je napovedoval nevarnost. Prva dva sta se pripravila kakor divja zver na naskok. Jaka pa je v dihu zašepetal:

»Ne streljajta, davita!«

Pasje lajanje se je vedno bolj bližalo. Na odcepu se je ustavilo in se obrnilo proti petorici. Prsti in mišice na rokah so se krčile in pripravljale na napad. Samo en prijem, več ne sme biti. Še par laježev proti petorici, nato pa sta se senci obrnili v drugo cev in lajež se je oddaljaval. Za deset minut se je življenje petorici podaljalo. Oddahnili so se. Toda ne za dolgo. Lajež se je zopet približeval. Na odcepu se je ponovilo isto in za zaklonom so štiri roke zopet z vso krčovitostjo napenjale mišice za naskok. Lajež pa se je spet oddaljil in končno popolnoma utihnil. Samo še nekaj pokov in stvar je bila končana.

Ne napor, ampak zavest, da je življenje še njihovo, jih je uspavala in umrtvila. Mogoče prav toliko časa kot posja nevarnost je trajalo spanje, mogoče tudi še dalj. Vid je pri opazovalnici opazoval odcep. Redčil se je. Svetloba je preskakovala, zdaj na strop, zdaj po steni, zdaj po tleh. »Vraga, pa vendar ni zopet kaj?«

Potresel je ostale in vsak je opazoval premikanje rdečkaste svetlobe. Na odcepu je luč obstala. Iskala je nadaljnjo pot. In končno jo je našla. Sila je naravnost proti petorici. Za njo se pokazala druga in lovila prvo.

»Poglej, Jaka, v pelerinah so in glavnice imajo na glavi!« Jaka se je prinele do opazovalnice in ogleduje.

»Poglejte, v belih kutah so!« Kmalu

Kako sem skrtil mitraljez

(PO KNJIGI »TRI LETA BORB IN ZMAG GUBČEVE BRIGADE«)

Naš zvesti naročnik in bralec, 73-letni upokojeni šolski upravitelj tovariš Vekoslav Lilića nam je za praznik slovenskih brigad poslal naslednji članek.

Ob klavnem razpadu bivše jugoslovanske vojske 1941 so tudi v občini Smihel-Stopiče zbirali orožje vseh vrst in ga nosili v občinski urad v Kandiji (Sukljetoča c. 11). V veži se je nabralo veliko pušk in streliva, vmes pa tudi mitraljez. Ta mitraljez sem nekega večera lepo odnesel v svoje stanovanje nad občinskim uradom, zraven pa pobral še par tisoč nabojev na pasovih, nekaj pušk in nabojev, v škatlah. Vso to municijo sem skrtil na podstrešju, ki je imelo dvojna tla, pod deske. Ostalo orožje, kar ga ni ob večerih »zginilo«, so naložili na voz, ga pri belem dnevu odpeljali v smihelski gasilni dom in tam skrtil. Skrivališče je pa nekdo izdal Italijanom, ki so orožje zvozili nazaj v mesto. Zaradi tega sta bila kasneje aretirana Bela Alojzij in njegov brat France iz Smihela ter poslana v Nemčijo, kjer sta umrla.

Bilo mi je »vroče«

Februarja 1942. leta je neko popoldne prišlo na moje stanovanje pet karabinjerjev in dva vojaka. Marešalo karabinjerjev me je poklical pred to »vojsko«, pa mi pred nosom stresel na tla deset patronov za mitraljez na patronjači in vprašal:

»Dove avete questo munizione e fucile e mitraglie? Capisce italiano?«

Odgovoril sem: »Un poco capisco mais je parle mieux la langue française.« Toda marešalo je odgovoril, da francosko ne zna. Oglasil se je karabinjer, ki je za silo lomil slovenski (kakor jaz italijanski). Povedal mi je, da je vojak našel municijo, ki jo ima marešalo v rokah, in zdaj so prišli, naj jim pokažem

puške, naboje in mitraljez, češ da vse to skrivam na podstrešju.

Lahko uganete, kako mi je bilo pri srcu, vendar sem si mislil: korajža verjela! Prav nedolžno sem vprašal, kje neki imam vse, za kar me izprašujejo; najbrž je pomota, sem dostavil. Lani je bilo res na pretek pušk, streliva, vmes tudi mitraljez, na občinskem uradu spodaj pod menoj, pa so že davno vse pospravili, kam, ne vem. Dejal sem še, da mi je lahko kdo kaj podtaknil, da me spravi v »šmir«. Marešalo je vprašal vojaka, kje je našel naboje in kako da je zašel prav v to hišo. Pa je povedal vojak, da je skozi kuhinjo prišel na podstrešje, da odmeče s strehe sneg, in tam našel strelivo. Tako smo vsi skupaj šli preiskovat podstrešek. Našli smo le nekaj praznih patronov, leseno puško in pas z leseno sabljo (Marianjovi igrači). Naj povem, da sem imel še isto jutro prav na tem prostoru štiri puške in mitraljez, pa sem vse skupaj iz varnosti odnesel na podstrešje pod dvojni pod. Eden karabinjerjev je potegnil izza trama šop »Slovenskih poročevalcev«, ki še niso bili razdeljeni, in jih pomolil marešalu, ta pa jih je vrgel na tla, rekoč:

»Questo e niente, munizione, munizione!«

Zagledal je lesen kovček z napisom in mi ukazal, naj ga odprem. Dejal sem da nimam ključa, zato so kovček odprli s silo. Pustil ga je bil 1941 neki nadporočnik, proseč, da ga shranim, po končani vojni bo prišel ponj. V kovčku so našli dve novi oficirski obleki, sabljo in še nekaj malenkosti, toda nobenega revolverja ali drugega orožja. S podstreška smo šli v vežo, kjer so obleke zložili na mizo, potem pa sem jih moral peljati še na podstrešje. Bilo je že temno in karabinjerji so si svetilci z baterijami. Ze poprej sem jim dejal, da me podstrešje ne briga, kajti vse, kar

Tudi 7. četa I. MDB „Vide Tomšič“ štirikrat udarna!

V soboto 30. avgusta je zaključila enomesečno delo pri obnavljanju Novoga mesta tudi 7. četa I. novomeške štirikrat udarne MDB »Vide Tomšič«. Mladi brigadirji, dijaki novomeških srednjih šol, v delovnem poletu niso prav nič zaostajali za celotno brigado, o čemer prepričljivo govore visoka priznanja. V avgustu smo jih srečavali pri urejevanju sejmišča na Ločenski cesti, na novem športnem stadionu na Loki, pri podiranju Kobetove hiše na Ljubljanski cesti, na izkopu glavnega cestišča in pri raznih manjših delih. Četa je dosegla v vsem mesecu 173,33 % norme, v tem času pa je izkopala, na-

ložila, prevozila, prenesla, premetala, razprostrla in zložila 5000 kubičnih metrov gradiva, splanirala nad 3368 kubičnih metrov gradiva, izkopala 48 jam, postavila 21 in izkopala 44 stebrov in podlra 90 tek. m bodeče žice in pomagala pri geodetskih izmerah v Gotni vasi.

Delovna disciplina v četi je bila na dostojni višini. Zivahno tekmovanje med desetimi je dvigalo delovni polet 35 brigadirjev in brigadir, celomesečno delo pa je bilo posvečeno VI. kongresu Partije.

Zaključno poročilo o delu čete je podal na proslavi komandir čete Jože Ferpar. Pozdravil je sekretarja OK LMS Ludvika Kebe in Viktorja Bartlja, predsednika mestne občine Jožeta Udoviča, ravnatelja gimnazije Palmo Kasesnik, delovodjo Pavlina ter ostale goste. Četa je nato prejela diplomu o udarništvu, 2. desetina je bila pohvaljena za najboljše uspehe v tretji dekadi, nato pa je 13 najboljših brigadirjev in brigadir prejele značke udarnikov, 13 pa jih je bilo pohvaljenih z diplomami. Četi je čestital nato sekretar Ludvik Kebe in ji želel novih uspehov v bližnjem šolskem letu, prav to in novega delovnega poleta pa je želel mladim brigadirjem tudi predsednik mestne občine.

V prijetni zabavi je nato brigadirjem minil večer. Z obljubo, da se srečajo prihodnji teden na velikem partizanskem slavlju v Dol. Toplicah z vso brigado »Vide Tomšič«, so se pridni prostovoljci razšli na svoje domove.

Kakor smo čestitali brigadi v juliju, čestitamo in se zahvaljujemo Novomeščani tudi 7., štirikrat udarni četi za njen trud pri obnavljanju našega mesta! Pozdravljeni, dragi prostovoljci!

je gori, je občinski inventar, oziroma arhiv. Hodili so po deskah, pod katerimi so bile skrite puške, strelivo in mitraljez, k sreči pa se ne noben ni spomnil, da bi bil deske pridvignil. Vendar mi je bilo vkljub mrazu pasje vroče!

Po brezuspešnem iskanju so spet šli na hodnik, od tudi pa v sobe. Prebrskali so postelje in omare, pretaknili sploh sleherni kotiček, našli pa niso nič sumljivega. Marešalo me je vprašal, zakaj nisem prijavil oficirske obleke.

»Se pojma nisem imel, kaj je v kovčku«, sem odgovoril, »pa tudi ni moja last, saj vam pove napis. Najbolje bo, da vprašate lastnika, ki je sedaj na Finančnem oddelku v Ljubljani, pa bo potrdil, da je res, kar pravim.« Zapisal si je naslov, ki sem ga povedal, in rekel, da ta preiskava ni zadnja. Dati sem jim moral papirja, da so obleke zavili, sabljo pa so zlomili in mi jo pustili, ker sem jim rekel, da bi jo rad porabil za nože. Odšli so, meni pa se je odvalil kamen od srca. Hitro sem sporočil tovarišji Vidi Jenkovi na Smihelski cesti, naj pride zjutraj po »sladkor za čebele«. Bil sem tajnik Čebelarkega društva, hkrati pa tudi blagajnik in predsednik ter sem imel naročen sladkor za pitanje čebel.

Ponoči sem v največji tajnosti spravil s podstrešja puške, mitraljez in strelivo. Puške in mitraljez sem zložil v velik zaboj, povrh pa dal sladkorja. Municijo sem pustil zunaj. Zgodaj zjutraj so prišli fantje z vozikom in nahrbtniki, kakor sem bil naročil (bili so: Niko Šilih, Ivan Majnik, Maks Petrič in Vida Jenko). Zaboj s »sladkorjem« smo odnesli po stopnicah na voziček. Le malo je manjkalo, da ni pri nakladanju zaboj padel na tla in pokazal vsebino. Povedati moram, da je bilo okrog vozička polno laških vovakov, ki so stanovali v hlevu in na hlevu, na dvorišču pa so kuhali. Nato so fantje-dijaki šli z nahrbtniki še po »sladkor« za čebele. Seveda nihče drug ni vedel, da je v zaboji mitraljez, v nahrbtnikih pa municija!

Vse so srečno pripeljali do »Čebeličec«, kakor se še danes imenuje hiša tov. Jenkove, kjer so imeli čebele. Drugi dan je Vida Jenkova odpeljala voziček skozi »blok«, rekoč da pelje sladkor za čebele. Seveda so jo pustili, kajti na sladkorju je pisalo: »Societa Italiana Industria Zuccheri Bologna Mellitosio.«

Tako so partizani na Brezovi rebri srečno dobili prvi mitraljez (Tomšičeva brigada) in puške. Naj še omenim, da sem zbiral tudi obleke, obveze in sploh vse, kar sem pač dobil za partizane. Te stvari je odnašala domov tovarišica Globelnik Mimi, od tam je pa njena mati Marija v košarah prenašala skozi blok. Novomeščani so radi dajali in tudi s tem pripomogli k zmagi.

Štiri smrtne obsodbe zaradi poneverb in tatvin

Okrožno sodišče v Zaječaru je po večdnevni razpravi izreklo obsodbo nad skupino saboterjev in škodljivcev, ki so s sabotažami in krajo ljudske imovine v rudniku Bor povzročili škodo v vrednosti 24 milijonov in 347.210 dinarjev. Štirje obtoženci — šef računovodstva Brkan, blagajnik Jelenkovič, Bajič in Velčkovič — so bili obsodeni na smrt z ustrelništvom, ostalih 12 obtožencev pa na zaporno kazen od enega do 19 let strogega zapore. Druga skupina enajstih podobnih škodljivcev, ki so prav tako z tatujami in poneverbami oškodovali delovni kolektiv rudnika Bor za nekaj milijonov, pride v kratkem pred sodišče. Stroga kazen je naletela na splošno odobravanje vseh ljudi, delovni kolektiv rudnika Bor pa je poslal brzojavko okrožnemu sodišču v Zaječaru, v kateri pozdravlja strogo, a pravičljivo obsodbo nad zločinskimi škodljivci. (Po »Borbi«)

»Je še kaj drugih novic?«

»Ne vem še vseh. Toda ena bo za vaše pomirjenje. V patrolji, kakor izgleda, ker je bil na seniku, je bil Zagorčev iz Smarja. Njega so prijeli za noge, ko je spal. Ker pa je imel odvezane čevlje, so mu jih sezuli in on je, v splošni zmedenosti Italijanov, ušel. Sedaj je že na prostosti v gorjanskih gozdovih.«

Poslovil se je od petorice in zopet se je oddaljaval lučka, ki jim je prinesla toliko zanimivosti in zrak, čist zrak iz gorjanskih gozdov. Petorica se je pomikala iz cevi k vhodu. Svež zrak jih je prevzel, da so skoraj pozabili na ofenzivo in šele zamoreti so jih opomnili, da še ni vsega konec. S povešenimi glavami so odšli nazaj v kanal. Še dvakrat se je menjavala posadka v Pleterskem samostanu, toda nikoli tako, da bi bila ena noč prosta za sprehod po svežem zraku. Po drugem obisku jim je dobri pater povedal, da je ofenziva minila in gredo lahko iz prostovoljnega zapore v kanalu. Nekako tesno je bilo petorici, ki je preživela v tem ozkem prostoru osem dni. Tako so se poslavljali od njega, kakor da jim je vrnil življenje in prostost.

Po nekaj ovinkih je prišla petorica do izhoda. Ko se jih potegnili iz kanala, jih je prevzela moč gorjanskih gozdov. Noge so popustile, zvednato nebo se je zavrtelo in utonilo v nič. Šele po oživljajoči kapljici ruma in skodelici mleka so se zavedli, da so na prostosti in žive zopet svobodno življenje, polno bojev in trpljenja za osvoboditev delovnega ljudstva. In ko so polagoma korakali po Baronovi poti na Spiljerjeve špice, tolikokratni dom partizanov, so si dejali:

»Nikoli več živ v jama!«

IZ NAŠIH KRAJEV

Predgrad ob Kolpi

Lovski čuvaj Rudolf Maerle je 18. avgusta našel na gmajni blizu Starega trga ob volkov raztržno divjo svinjco. Na to mesto je potem tajnik lovsko družine Stari trg Marko Resek nastavljal železno past, misleč, da se bo volk ujel, ko pride po ostanke mrhovine. Volk pa je bil spreten in je odvolkel še preostali del mrhovine, ne da bi se ujel.

Se vedno se najdejo kosti eksplozivi, ki so ga med zadnjo vojno odmetavala zavezniki letala kot pomoč partizanom. Ta eksploziv je strupen in je vsako leto po več primerov, da pogine živalice, ki na pašo požre tak eksploziv. Letos sta poginili od tega že dve kravi, ena last Mihe Majerleta, druga pa last Petra Zagarja iz Predgrada. K sreči je meso od take živaline užito, če se zastrupi enemu živalcu takoj odpusti kri, tako da lastnik dobi vsaj nekaj za prodano meso.

Ze tri tedne je zdravstvena ambulanta zaprta, ker je šla zaščitna sestra v Crnomelj nadomestovat drugo, ki je na dopustu. Nerodno je, ker prihajajo v ambulanto po prvo pomoč ljudje vsak dan in se razočarani vračajo izpred zaprtih vrat. Vedeti je treba, da je ambulanta za celo Poljansko dolino in so zaradi oddaljenosti od zdravniškega zela navezani nanjo ob vsaki zdravstveni potrebi. Morda bi prav iz tega razloga laže pogrešali zaščitno sestro v kakšni drugi ambulanti, ki je bliže mesta in prometnih vezih?

Ze pred drugo svetovno vojno je bivša banska uprava od časa do časa, največkrat kot »volilni gušča«, prispevala kak denar za javna dela. S tem denarjem so pred vojno začeli graditi cestno iz Dole proti Ljubli, ki naj bi bila del ceste Stari trg-Brod na Kolpi. To cesto so sedaj spet začeli graditi. Občinski ljudski odbor je preskrbel nekaj kredita. Kot zatrjujejo, bodo začeli z gradnjo ceste tudi iz Sodevc proti Radencem čez Zaplaze ob Kolpi. Obe cesti sta nujno potrebni.

Z vami onostran Kolpe nimamo pravih vezih, odkar je bil med vojno uničen edini brod, ki je služil za prevoz čez Kolpo. Vsa leta pa vojni je zaradi tega prevozovni promet onemogočen. Sedaj pa izgleda, da so se tudi tam zganili. Pred kratkim je bila v vasi Blaževici veselica, katere čisti dobicek je bil namenjen za gradnjo broda. Prebivalci obeh bregov ni radi vedeli, če bo morda kdaj uresničena že desetletja objubljenega gradnja mostu na tem mestu.

Nevaren požar bi bil lahko nastal v Predgradu 15. avgusta ponoči, ko so se v vasi v dimnikih stanovanjske hiše Martina Fugine K sreči so bili fantje še na vasi in so zepazili kako so goreče saje padale na izsušeno dvorišče in druge strehe. Ljudje so hitro pridrveli skupaj in preprečili nesrečo, ki bi bila lahko tem večja, ker v vasi primanjkuje vode.

Iz mirnske doline

Ze dalj časa so prebivalci mirnske doline pogrešali prepotrebne vlakne za progi Trebnje-Trilžice-Sevnica, ki so svojočasno že vozili. Leta 1932 so bili ti vlakni zaradi varčevanja ukinjeni. S tem pa je nastajala vsak dan večja potreba, da bi vlakni spet začeli voziti. Ljudje so želeli, da bi vozil vsaj opoldnanski vlak, ki vozi iz Sevnice v Trebnje in popoldne spet nazaj.

Prebivalstvo je zaprosilo Direkcijo železnice v Ljubljani, da bi vozil vsaj ta vlak. Direkcija je ugodila njihovim željam in potrebam. Pri teh prošnjah je ljudstvo podprlo tudi ljudski poslanec tov. Avgust Jazbinšek. Vlak je začel voziti 15. avgusta in vse ljudstvo je zelo zadovoljno. Direkcija železnice v Ljubljani in tovariša Jazbinšku se za ugodno rešitev in prizadevanje vse ljudstvo mirnske doline prav iskreno zahvaljuje.

Novo mesto

Dne 7. preteklega meseca se je odselil iz Novega mesta mornariški podpolkovnik tov. Adolf Cigmeč. Ker mu je bil čas zelo skopo odmerjen in se ni mogel posloviti, je naprosil naše uredništvo, da sporočimo vsem njegovim prijateljem in znancem iskrene borbene pozdrave.

Mi pa mu želimo — staremu pomorcu, a prav tako zavednemu Novomeščanu — sto sreč in mnogo uspehov v Pulju.

OB ODHODU

Te dni sta odšla iz Novega mesta tov. Martin Lorbar, sodnik za prekrške, in tov. Franjo Siemensek načelnik civilne organizacije Protiletalske zaštite. Oba sta bila iz kratak čas v Novem mestu na tujkrajnem oddelku za notranje zadeve, saj sta bila med nami komaj leto dni, vendar je njuno delovanje Novomeščanom dobro poznano. Tov. Lorbarja se bodo zlasti spominjali člani SKUD »Dušan Jereb«, saj je

to sezono s požrtvovalnim delom pripomogel k izvedbi repertoarja. Tov. Siemensek pa se bodo spominjali vsi člani protiletalske zaštite, kateri je uspešno načeloval zadnje mesece in njene vrste izpopolnil in učvrstil. Poznamo pa ju še tudi kot vestna delavca in dobrega tovariša.

Tov. Lorbarju na novem služnem mestu in tov. Siemensku v šoli želimo mnogo uspehovi!

Sodelavci

Kočevje

Turistično-olepševalno društvo Kočevje lepo napreduje. Nova kočna na Kastelu ob Kolpi je zelo obiskana in je postala posebno ob sobotah in nedeljah priljubljena izletna točka. Koča je stalno oskrbovana. Turisti se o koči, oskrbi in o lepih izletih v okolici, predvsem pa v dolino Kolpe, zelo pohvalno izražajo, kar se da povzeti iz spominke knjige v koči. V mestu nadaljujejo z urejanjem parka pri kopališču in dovozne ceste oziroma sprehajališča, ki bo vezalo središče mesta s kopališčem in parkom ter novim športnim stadionom.

Iz življenja in dela dragatuških gasilcev

Gasilsko društvo v Dragatušu je bilo ustanovljeno leta 1911. Navzile prizadevanju posameznikov v letih pred vojno ni doseglo pravega razvoja. Vojna vihra družbu ni

Dragatuški gasilci pozdravljajo Dolenjski list, ki je med njimi precej razširjen in ga vsi radi berejo

Društvena drevnina okrasnega drevja in vrtarstva, katero je društvo napravilo posebej mladi, dobro uspeva. Napravljene so vse tople grede, kakor tudi zimski zaprti stekleni cvetličnjak. Vsi razsad in posevki se dobro razvijajo, tako da je v prihodnjem letu pričakovati že veliko dohoda iz lastne drevnice in vrtarstva. Tudi povrtnina dobro uspeva. Glava zelja je tehtala 5,80 kg, pa tudi ostale niso dosti zaostale.

Društvo bo izdalo več vrst razglednic mesta in okolice, ker po takih razglednicah izletniki zelo povprašujejo. Za sedaj sta izšli dve vrsti, ki prikazujeta panoramsko sliko mesta. To so prve razglednice obnovljenega Kočevja. Ostale razglednice so v tisku in bodo v kratkem času izdane.

Sekcija za propagando pripravlja material za izdajo prospektov in vodiča po turističnih krajih in potek kočevskega okraja s kratkimi zgodovinskimi, gospodarskimi in etnografskimi opombami.

Začetne težave je mlado društvo že prestalo ter je pričakovati, da bo v prihodnji sezoni imelo še več uspehov.

vsak žrtvoval 2 metra drv, kar je vrglo še več kot po 1000 din.

Danes je gasilsko društvo sposobno, da prisloži na pomoč, kjer koli bi bilo treba.

Kako potrebno pa je društvo, smo videli prav zadnje dni, ko sta bila v enem tednu kar dva požara. Gasilska četa iz Dragatusa je bila pri obeh prva na mestu. Vaščani Stare Lipe so imeli priliko videti in občutiti, da gasilski pozdrav »Na pomoč!« ni samo v besedi, pač pa pride do pravega pomena v trenutku, ko je pomoč najbolj potrebna.

Ko so v nevarnosti naši domovi in premoženje, v obeh primerih je treba pohvaliti povalnika Janeza Mušiča in tajnika Marjana Svaigerja.

Na pobudo starejših članov in tudi mladih, ki so čutili potrebo po obnovi društva in zlasti na prizadevanje tovariša Malariča, člana okrajne gasilske zveze v Crnomlju, se je leta 1950 začelo intenzivno delati na obnovi gasilske organizacije. Uspeh prizadevanja je nadvse lep. Dasi ko začeli, ni je danes društvo eno najmočnejših v okraju. Društvo ima že motorno brigadino, nove čevli in delovne obleke za člane. To je vsekakor nadvse lep uspeh za tako kratko dobo, ki so jo dosegli predvsem s požrtvovalnim delom vseh članov. Samo motorika je stala 80.000 din. Na pomoč je društvo prisloži najprej občinski ljudski odbor pod predsedstvom tovariša Bečaja, ki je tudi sam aktiven gasilec. Občinski ljudski odbor v Dragatušu je nekakaj 20.000 din za popravilo vaške ceste, ker pa so se gasilci zavezali, da bodo vsa dela na cesti opravili sami s prostovoljnimi delom, so dobili ta znesek za kritje izdatkov pri nakupu motorice. V treh dneh je 15 članov društva izpolnilo svojo obveznost pri popravilu ceste. S tem je omogočeno, da bo avtobus Crnomelj-Vinica imel postajališče sredi Dragatusa. Ker pa je navzile temu še manjkalo denarja za kritje vseh izdatkov društva, so se člani zavezali na skupnem sestanku, da vsak prispeva v denarju od 300 do 1000 din. Posamezni kmetje so pomagali tako, da je

Kronika nesreč

SEČJE SELO. Ko je doma padel z voza, si je zlomil desnoro nogo Ivan Stegne.

NOVO MESTO. Štiriletni sinček gostilničarja Anton Kump je padel z voza in pri tem dobil pretrg v glavi.

BROD. Neznani avtomobilist je na cesti v Kandiji podrl posestnika Karola Jakšeta. Prizadejal mu je poškodbe na obeh rokah, glavi in desni nogi.

SREDNJA VAS. Ko je skušal pogasiti gorečo posodo z bencinom je dobil opekline po rokah in spodnjem delu telesa delavec Matija Horvat.

LIVOLD. Pri igranju doma si je zlomil levo nogo štiriletni sinček skladiščnika Adolf Grabirjan.

Združenje slovenskih tabornikov pripravlja za proslavo slovenskih brigad v okviru tekmovanja na čast VI. kongresa KPJ posebne pohode svojih rodov in družin po partizanskih poteh in stazah. Tako bo »Rod kraških viharikov« iz Postojne v 100 km dolgem pohodu obiskal Cerčno, Sodražico, Malo goro, Žvirče, Smuko in prišel v Dolenjske Toplice. Ljubljanska rodova »Zmajev rod« in »Rod Cruega mrava« bosta vsak zase prehodila lep del Dolenjske, taborniki »Črna diamanca« iz Trbovelj in »Temnega hrasta« iz Hrastnika pa bodo šli na pot pod Kumom. Družina »Treh smrek« iz Sevnice in rod »Posavskih kresov« iz Krškega bosta obiskala Kostanjevico, Šentjernejo, Novo mesto in Dolenjske Toplice.

Taborniki pridejo v Toplice po partizanskih poteh

Novem mestu pa čaka posebna naloga: v Dolenjskih Toplicah bo postavila tabor z 21 šotori, kjer se bodo 13. septembra zbraji taborniki iz vseh delov Slovenije k tabornemu ognju. Skupina novomeških tabornikov pa bo prav tako odšla v partizanski pohod s člani ZB v Dolenjske Toplice.

Zbor Družino gorjanskih tabornikov, obvezen za vse njene člane in članice, bo v torek 9. septembra ob štirih popoldne pred gimnazijo. Člani naj obvestijo vse ostale, ki poziva na ta zbor ne bi sami brali v Dolenjskem listu!

Družino gorjanskih tabornikov v

Pozdravite svojce v tujini z "Dolenjskim listom"! Naročite jim ga - bavezlasti Vam bodo za povrnili!

In še tretja zmagaja novomeških odbojkarjev!

TVD Partizan (Novo mesto) : Zeleničar (Ljubljana) 3:2 (13:15, 15:7, 9:15, 15:3, 15:13)

Po dveh zaporednih in zasluženih zmagah v odbojcarskem prvenstvu Slovenije doma in v Kamniku je sledila še tretja, to pot v Ljubljani proti Zeleničarju. Nihče ni pričakoval uspeha Novomeščanov, posebno še, ker se Zeleničar trenutno nahaja na drugem mestu takoj za mariborskim Branikom. Borba je bila skrajno trda, vendar je zmaga zaslužen ter za Novomeščane pomembna, ker so z odlično igro premagali že tretjega konkurenta za najvišji naslov. Predvedli so eno svojih najboljših iger, ki jim bo ostala še dolgo v spominu. Odlikovali so se prav vsi igralci, ki so nastopili

v isti postavi kot preteklo nedeljo proti Kamniku. K uspehi iger in lepi zmagi jim je poleg igralcev čestitala tudi ekipa Zeleničarja.

Poraz odbojkaric

Zeleničar (Ljubljana) : TVD Partizan (Novo mesto) 3:0 (15:3, 15:3, 15:6)

Novomeščanke so dale mnogo boljše igre kot nedavno proti ljubljanskemu Krimu, vendar proti republiškemu prvaku niso moge doseči kaj več. Ekipi manjka predvsem par učinkovitih tolačic, ki bi si jih iz dosedanjega kadra kaj lahko vzgajala.

Uspehi novomeških atletov v republiškem merilu

Agilna atletska sekcija TVD Partizana Novo mesto je že nekajkrat z uspehom nastopala na raznih atletskih prireditvah. Predzadnja številka fizikturnega tednika »Folet« prinaša zanimivo tablico desetice najboljših atletov in atletinj v letošnji sezoni, med katerimi je opaziti tudi imena nekaterih novomeških škalcev. Tako je atlet Luka Dolenc na 10. do 18. mestu v skoku v višino z rezultatom 185 cm, v metu diska pa je osmi z metom 37,50 m. Talentirani Zagar se je močno uveljavil v metu kopja in se nahaja z odlično znanko 50,91 m na tretjem mestu. Se eno tretje mesto za Novomeščane zavzema mlada Svetličičeva, namreč v metu na 50 m s časom 8,4. Ta rezultat je postavila na nedavnem tekmovanju

v Ljubljani. Nihče od prisotnih ni računal na njen uspeh in je presenečen športni novinar poročilu dodal zanimivo, za nas malo trpko pripombo, da je Svetličičeva tekla bos, brez šprinteric. V višino je ta tekmovalka skočila 135 cm in s tem uspehom zavzema 5. do 10. mesto v tej panogi. Skromna Jenčeva spada med vztrajne atletinje. Čas 2:46,9 na 800 m jo uvršča na peto mesto najboljših atletinj.

Lahko trdimo, da obstaja možnost, da se med desetotico najboljših pojavi še kako drugo ime iz Novega mesta. Toda med najboljšie vodi pot trdega in dolgotrajnega treninga ter tekmovanja. Želimo le, da atletska sekcija svoje vrste okrepri in nadaljnji uspehi ne bodo izostali.

Atletski četverboj na Jesenicah

Atletska zveza je v počastitev 30. obletnice ustanovitve atletske zveze Jugoslavije organizirala atletski četverboj mest: Jesenice, Litija, Domžale in Novo mesto. Pred in med tekmovanjem je padel dež, ki je onemogočil doseg boljših rezultatov. Jesenice so organizirale prvo tako večjo prireditev, ki je na oko zelo dobro uspeła, če se pa spustimo v podrobnosti, zapazimo veliko napak, ki jih bo treba odpraviti. Glavni namen tekmovanja bi bil dvigniti zanimanje za atletiko na podeželju. Z ozirom na to, da je bila to prva večja prireditev na Jesenicah, je zelo dobro uspeła. Tekmovanju je prisostvovalo okoli 200 gledalcev, ki so bili preko zvočnikov obveščeni o poteku tekmovanja. Največ uspeha so dosegli domači atleti, takoj za njimi so tekmovalci iz Litije. Glede na to, da je novomeška mladinska ekipa tekmovala brez treningov, je dosegla zadovoljive rezultate.

V skupnem plasmanu je vrstni red sledeč: 1. Jesenice 104 točk, 2. Litija 94 točk, 3. Novo mesto 52 točk, 4. Domžale 51 točk. Z marljivim treningom bi novomeški mladinci lahko dosegli boljšo formo in bi bili kandidati za prvo mesto.

Žepni robec

Se pred sto leti so žepni robec kaj malo poznali. Ljudje so se usekovali z roko, kar je bilo po tedanjih nazorih celo dovoljeno. Morali pa so za to posel uporabljati levico, ker so z desnico nosili pri jedi meso v usta. Leva roka je smela z vsemi petimi prsti brkljati po nosu.

V orientalskih, jutranjih deželah bližnjega Vzhoda je usekovanje z roko še danes v navadi. Opravljajo pa to skrivaj. V indijski šoli n. pr. prošijo otroci, da se smejo odstraniti iz razreda, da si zunaj s prsti očedijo nos.

Sredi 16. stoletja (1543) je bila torej naravnost predrzna novotarija, ko je neki pisatelj (Jean Sulpice »Libellus de moribus in mensa servandis«) priporočal uporabo žepnega robca. Takole je napisal: »Ce se moraš usekniti, tedaj iztrebka ne smeš spraviti iz nosu s prsti, temveč ga moraš skriti v robec.«

Bodriljen je tudi prepis znamenitega humanista Erazma Rotterdamskega (1467—1536) v njegovem spisu iz leta 1613. Da je treba nositi sluz odstraniti, priznava. »Toda usekovati se v čepico ali v svoji rokavi, je presteško; usekovanje ob ramo ali komolec bi utegnlo biti primerno slaščičarjem; usekovati se z roko, če je slučajno naslednji trenutek ponešek k obleki, tudi ni dosti bolj omikano. Toda odstraniti nosne iztrebke v žepni robec, obrnjen malo v stran od osebe visokega stanu, to je zelo dostojna stvar.«

Izpred sodišča

Zakonca Marija in Mihael Pureber iz Podlujbna pri Uršnih selih nista imela pravega življenja kot bi ga lahko. V zakonu se jima je rodilo 11 otrok, od katerih jih živi še deset. Poleg te številne družine je žena morala prenašati še stalno nasilje svojega moža Mihaela. Ob vsaki priliki ji je ostal drug moške, jo zmerjal, sproščal in tudi pretepal. Žena se je napli in takrat je bil še bolj nasiljen. Večkrat se je izrazil pred drugimi, da bo enkrat dokončno obračunal s svojo ženo. Ta svoj naklep je nameraval uresničiti leto 13. Junija. Kot večkrat je prišel večkrat 12. unija okrog polnoči domov pijan in takoj začel razgrajati po hiši. Žena, ki je imela dovolj skušen z njim ob takih prilikah, se je umaknila spat v drugo sobo k poročeni hčeri. Dasi je Pureber grozil in jo klical ven si v sobo ni upal iz stebra pred zelum. Celu noč ni spal, ampak je samo tuhtal, kaj bo napravil jutruja, ko se sreča z ženo. Ko so jutraj starejši otroci in zet odšli na delo, je mislil uresničiti svoj zloščinski naklep, ki ga je prav gotovo dobro premislil. Navajil je na ženo z žepnim nožem in jo začel obdelavati. Prizadejal ji je več ran, eno celo pod krom. V skrajni sili se mu je iztrgala iz rok in zbežala, vmes pa je posegla tudi najstarejša hčerka, ki je bila v bližini, toda tudi njej je grozil z nožem. Ženo Marijo so kmalu nato odpeljali v novo meško bolnišnico, kjer so ji resili življenje.

Mihael Pureber, ki so ga vse priče prikazale kot zelo nasilnega človeka, saj je grozil celo nekaterim sosedom, se je za svoje dejanje pred kratkim zagovarjal pred senatom okrajne sodišča v Novem mestu. V svojem zagovoru je zatrjeval, da je hotel, menda kot običajno, ženo samo postrašiti, da pa se mu je nož v roki kar sam odprl, ko je zamahnil samo enkrat proti njej. V resnici pa si je prizadeval štiri huiše rane. Da je ni pobil do kraja, je pripisati edino temu, ker se mu je iztrgala iz rok in je vmes posegla hčerka. Obsojen je bil na osem (8) let strogega zopora in plačilo sodnih stroškov.

Zaščita je skrbela tudi za partizanske bolnišnice. Na tem osvobojenem ozemlju smo imeli bolnišnico na Vinjem vrhu v zidnici Zwiterja, na Koglem, a zdraviliške v Šmarjeških toplicah. Med tem delom smo imeli prve svobodne volitve. Narodnoosvobodilni odbori so se oprljeli gospodarskega in političnega dela. Tako se je v Beli cerkvi zgradila sušilnica za sadje, gradila se je klavnica za živino, uredila se je prekajevalnica, zemlja izkoriščevalcev in graščakov pa se je dala v obdelavo kmečkimi delovnimi ljudem.

Italijani se niso upali na ta sektor, zato pa so čestokrat streljali s topništvo iz Novega mesta na St. Jernej. Tudi italijanski avioni so stalno krožili, obstreljevali naselja in metali bombe. Tako so fašistični izmečki v vasi Toplice vrgli bombo na otroke, ki so se igrali na travniku. Toda ljudstvo se je odločno borilo, čeprav včasih ni bilo soli za žganje.

To osvobojeno ozemlje je bilo zelo dobro organizirano, za kar gre zasluga neštevilnim aktivistom-borcem NOB. Zato naj bo ta članek samo uvod za nadaljnje zbiranje zgodovinskega gradiva tega osvobojenega ozemlja.

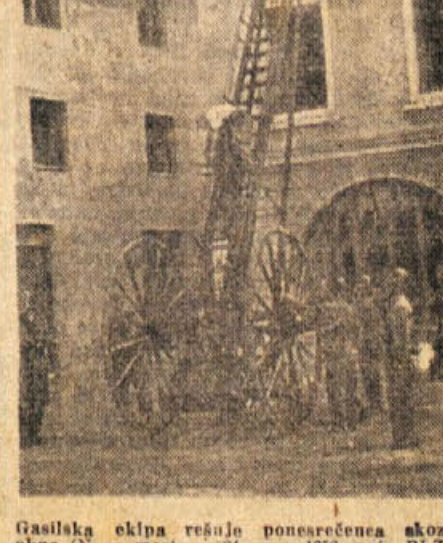
Slavko Kastelle

Zaščita je skrbela tudi za partizanske bolnišnice. Na tem osvobojenem ozemlju smo imeli bolnišnico na Vinjem vrhu v zidnici Zwiterja, na Koglem, a zdraviliške v Šmarjeških toplicah. Med tem delom smo imeli prve svobodne volitve. Narodnoosvobodilni odbori so se oprljeli gospodarskega in političnega dela. Tako se je v Beli cerkvi zgradila sušilnica za sadje, gradila se je klavnica za živino, uredila se je prekajevalnica, zemlja izkoriščevalcev in graščakov pa se je dala v obdelavo kmečkimi delovnimi ljudem.

Italijani se niso upali na ta sektor, zato pa so čestokrat streljali s topništvo iz Novega mesta na St. Jernej. Tudi italijanski avioni so stalno krožili, obstreljevali naselja in metali bombe. Tako so fašistični izmečki v vasi Toplice vrgli bombo na otroke, ki so se igrali na travniku. Toda ljudstvo se je odločno borilo, čeprav včasih ni bilo soli za žganje.

To osvobojeno ozemlje je bilo zelo dobro organizirano, za kar gre zasluga neštevilnim aktivistom-borcem NOB. Zato naj bo ta članek samo uvod za nadaljnje zbiranje zgodovinskega gradiva tega osvobojenega ozemlja.

Slavko Kastelle

Gasilska ekipa rešuje ponesrečenca skozi okno (Novo mesto — 21. avg. 1952, vaju PLZ)

OBVESTILA

NOLETNA KMECKO-GOSPODINJSKA ŠOLA NA VINOMERU PRI METLIKI bo pričela s poukom 20. septembra 1952. V šolo se sprejemajo kmečka dekleta v starosti od 16 let dalje z dovršenimi 5. razredi osnovne šole. Prednost imajo članice KDZ. Šola je urelena internatsko. Mesečna vzdrževalnina znaša 3000 din. Revnejšim dekletom bo Okrajni ljudski odbor Crnomelj dal primerno podporo, da bodo lahko obiskovale šolo. Prijave sprejema Okrajni ljudski odbor Crnomelj, oddelek za prosveto in kulturo. Za prošilce iz kočevskega okraja pa OLO Kočevje do 12. septembra 1952. Prosilke, ki žele podporo, naj to navedejo v prijavi in priloge potrdilo o premoženjskem stanju staršev, ki ga izda Občinski ljudski odbor. Dekleta, ki bodo sprejeta v šolo, bodo o tem pravčasno obveščena. — Okrajni LO Crnomelj, oddelek za prosveto in kulturo.

OBJAVA

Dne 31. marca 1952 je bil najden na cesti Novo mesto—Mirna peč sveženj vodovodnih cevni premera 1 cola.

Pozivamo lastnika, da se zgasi med uradnimi urami na Postaji Ljudske milice, Mirna peč, in prevzame najdene stvari.

Ako se lastnik v enem letu po razglasitvi te objave ne bo oglašil, postanejo tudi splošno ljudsko premoženje v smislu Vodnila o postopku z najdenimi stvarmi. (Uradni list FLRJ 93-52.)

Oddelek za notranje zadeve, Novo mesto

Kino

KINO NOVO MESTO PREDVAJA:

Od 4. do 8. septembra: ameriški film »Gospa Bovaryjeva«.

Od 9. do 11. septembra: ameriški film »Asfaltna džungla«.

Od 12. do 15. septembra: italijanski film »Glumci«.

KINO DOLENJSKE TOPLICE PREDVAJA:

4. in 7. septembra: avstrijski film »Ljubzen ni igrača«.

10. in 11. septembra: amer. film »Dedinja«.

Oglasi

KUHINJSKA OPREMA in drugi deli pohištva, odlično ohranjeni, poceni naprodaj. Naslov v upravi lista.

Naslov v upravi lista.

K spominom na Frato

BOGDAN OSOLNIK

Priloge za obnovitev koč na Frati so zbudile marsikak spomin na to partizansko postojanko, ki je služila osvobodilnemu gibanju na Dolenjskem kot eno prvih in najvažnejših oporišč v letih 1941 in 1942. Partizanska javka, kraj važnih političnih in vojaških odločitev, predvsem pa gostoljubno zavetje prvih partizanov in aktivistov — to bi bili najkrajši in najskromnejši podatki o Frati. Dovolj, da se globoko vtisne v spomin vsem, ki jih je kdaj sprejela pod svojo streho in da za vselej ostane zapisano njeno ime v zgodovini osvobodilne borbe.

Cez teden dni bo na Frati odprta nova koč. Partizanska Frata bo spet sprejela stare znance. Na novem domu bo odkrita spominska plošča. Ob tej priliki bo oživel marsikak že obledel spomin na dogodke pred desetimi, enajstimi leti. Vsakdo, ki je takrat spoznal Frato, bo pridjal drobce svojih spominov in vtisov — in iz vseh bo oživila celotna podoba, ki zasluži, da jo ohranimo.

Ljudstvom, ki so jim ga partizani prebudili in iztrgali iz rok.

Politični delavci — partizani — smo se znašli pred izredno težkimi nalogami. V predelih, preko katerih je že šla ofenziva, je bilo treba obnovljati organizacije, dvigati zaupanje ljudstva in preprečevati širjenje belogardizma. Bela garda je namreč z grožnjami in s parolo o obrambi vere zapeljevala ljudi in jih pognala v bratomorno klanje. Na terenu so se pojavile oborožene belogardistične tolpe, dostikrat celo s partizankami na glavah, tako da je bilo kretanje po terenu zelo otežkočeno. Bila je to trenutno najtežja situacija v razvoju Osvobodilne fronte na tem terenu, iz katere pa smo kmalu nato izšli kot zmagovalci, ko so novoustanovljene partizanske brigade ponovno očistile večji del Dolenjske. V tistih dneh okupatorske ofenzive — oktobra 1942 — je bila najprej bombardirana, potem pa požgana tudi Frata.

preko naju, tako da nisem vedel, ali je padla zadeta ali ne. Ves prostor je napolnil dim in prah in smrad po eksploziji, obsuli pa so naju drobci lesa in opeke.

Ko sva se prav zavedla, sva stekla iz kuhinje in se spustila po stopnicah. Avion se je že obrnil in se spet približeval. Ustavila sva se najprej pod bližnjimi smrekami in opazovala njegovo smer, nato pa sva se prevallala še nekaj metrov niže. Ko so med smrekami zatreskale nove bombe — topot manjše, toda po več hkrati, druga za drugo — naju niso več dosegle. Avion je potem še precej dolgo z mitraljezom obstreljeval Frato in okolico.

Posledice bombardiranja so bile hude. Bomba, ki je udarila pred hišo, je ob tepki ubila dva tovariša, dva pa težko ranila. Na mestu sta obležala mrtva dva tovariša iz Sandorjeve patrle — mislim Božič in Cudovan — tretji — Devetak in Slapšak pa sta bila prav tako smrtno zadeta. Bomba je priletela naravnost med nje. V roko sta bila ranjena Ivan Ribič-Johan iz Karteljvega in Franček List-Marko. Ivanu Gorjupu je kroglja iz mitraljeza prestrelila samo uho, bomba, ki je priletela pred Jožeta Slaka, pa na srečo ni eksplodirala.

Ranjencem je takoj pomagal Stefan — Dušan Jereb, nato pa sta prišli iz gozda še tovarišica Marta Savelj, medicinka, in bolničarja Zenka. Storili so vse, kar je bilo v teh pogojih mogoče. Vendar je še en ranjenec kmalu umrl, a tudi Slapškovo stanje je bilo čisto brezupno, čeprav je bil še pri polni zavesti. Brezupnost položaja je stopnjevala okolnost, da so bile zaradi ofenzive odrezane bolnišnice na Rogu in da smo bili odrezani tudi od drugih sektorjev, zato ni bilo prav nikake možnosti za temeljitejšo zdravniške posege.

Nikdar ne bom pozabil poslednjega razgovora z Venetom Slapšakom, svojim starijim prijateljem in nekdanjim sošolcem... Zelel je zagotovila, da bo še zdrav, želel je priti domov v svobodi! Njegove bolečine so bile vedno hujše. Marta in Zenka, pa tudi Stefan, ki je vedel dosti o medicini, so bili mnenja, da je edino, kar lahko storimo zanj, to, da mu olajšamo in skrajšamo smrtni boj. Tako so se na Frati tega dne zaprli štirje novi grobovi...

Markova rana na roki ni bila tako težka. Težja je bila rana Johana iz Karteljvega. Zvečer smo ga nekaj časa vodili, nato pa nesli preko železniške proge proti Hmeljniku, da bi se zdravil v bližini svojega doma. Da bi mu olajšali bolečine, smo ga pred odhodom čez progo pri Udovcu na Vrhom napojili z žganjem. Po vsem težkem doživljanju tistega dne smo se ponoči znašli še v smešno-resni situaciji, ko se je Johan tik pred progo, zastraženo z bunkarji in patrrolami, predramil in pričel vriskati ter psovati Lahe. Komaj smo ga umirili in srečni privedli v Karteljvevo.

Toda z bombardiranjem 8. oktobra še ni bilo konec življenja na Frati. Se vedno je ostala kurirska javka in se vedno, čeprav bolj oprezno, smo prihajali na njo tudi aktivisti. Sele proti koncu meseca, okrog 20. oktobra, so pridrli Italijani in belogardisti ter jo zažgali.

Z nasprotnega hriba, z Grčvrha, smo s Stefanom opazovali ogenj na Frati. Bilo nam je žal, da jo izgubljamo. Ni je bilo mogoče rešiti! Toda, ali niso vsepovsod goreli slovenski domovi? A navzlic vsemu se je naša borba širila, prenašala v nove kraje in neuničljivo razvijala! Italijani in belogardisti so zavzeli Frato in jo požgali — toda nikdar niso mogli uničiti osvobodilnega gibanja, v katerem je tudi Frata postala znamenita.

Iz prvih dni Gubčeve brigade

Kolona se vije skozi gozdove v temo. Mrzla decembrska noč je prevlekla vejevje z ivjem in mesečina se je razlivala nad pokrajino.

Bližajo se cilju. Ostra povelja padajo v noč in brigada prične obkoljevati vas. V njej so se ugnezdili belogardisti, oskrnili so cerkev, napravili iz nje bunker, ki naj bi ščitil fašistične zločince na naši zemlji.

Bataljon je zavil na levo. Ze na hribečku nad vasjo je naletel na sovražno zasedo, katere je po nekaj strelh zbežala v postojanko. Kakor plaz so se vsuli borci, ni bilo sile, ki bi jih zadržala. Ze v prvem navalu so izrinili sovražnika iz »farovža«. Belogardisti so se zatekli v cerkev in prosvetni dom. Bitka postaja vse srditejša. Ozračje se stresa od eksplozij, bombe padajo kakor toča, žareče krogle rijejo svetle črte v temno noč.

Sovražnik nudi iz cerkve srdit odpor. Javiyo se prostovoljci bombaši.

Kolar, »Jaka« in Omerza se spiazijo z bombami v rokah proti zidu. Naši mitraljezi z ognjem ščitijo napadalce. Blizu zidu so, beli jih niso opazili. Jaka se požene. Močna eksplozija stresa cerkev, krik in stok se mešata z detonacijami.

Cerkev je zavzeta. V temo skoči nekaj mož proti prosvetnemu domu poslednjemu bunkerju izdajalcev. V cerkvenem stolpu pa se še vedno oglašava sovražna bređa, ki zapira Gubcem pot. Treba bo zažgati zvonik. Kmalu šine plamen in bređa utihne. Kako velika silepa izdajalcev! V snegu leže borci za svobodo, pogum in hrabrost jim daje ljubezen do domovine, za cerkev — namje ljudem pa čepe bedni izdajalci, ki se zalivajo z vinom, da bi mogli vztra-

jati v svoji slepoti. Sele ognjeni zublji so strli njihov odpor.

Pot je odprta in obroč se stiska okoli prosvetnega doma, kamor so se zatekli iz ostalih poslopij ter od tam dajali poslednji odpor. Močnemu zidovju naši mitraljezi niso kos. Franci, Jaka in Omerza se spiazijo s šopi slame k domu, da bi ga zažgali. Sovražnik jih opazi in obsuje z ročnimi granatami. Kljub temu našim junakom uspe zažgati ostrešje.

Navalu naših borcev je postojanka podlegla. Ajdovec je bil zavzet in nad 80 domačih izdajalcev je plačalo svoje izdajstvo z življenjem.

PRVIC NAD ŽUŽEMBERK

Po tem prvem in večjem uspehu, ko je brigada dokazala, da zaslužno nosi ime velikega voditelja kmečkega punta je krenila napadat postojanko Žužemberk, kjer so bili močno utrjeni belogardisti in fašisti. Glavna brigada je imela nalogo likvidirati postojanko, katera je brez dvoma trd oreh za partizane, ki takrat še niso razpolagali s težkim orožjem, dočim so bili ostali v zasedah v smeri Zagradca, Novega mesta in Trebnjega, da bi preprečile morebitno sovražno intervencijo.

Mraz zimske noči je rezal v kosti borcev. Mesec je hitel v daljavo. Nekje je zaskovikal skovir in pretrgal tišino nad dolino Krke, ki je počasi in leno tekla dalje. To smrtno tišino je nenadno pretrgal »juris«, ki se je pomešal s silovitim drdramjem strojnih in strelj pušk. Ognjeni jeziki iz sovražnih bunkerjev so sikali med plazom naših borcev, ki so drveli skozi peklenški ogenj. »Naprej, juris« sta dajala duska svojemuu besu Golobov Pavle in Cimpermanov Lojze, ki sta med prvimi z bombami zadušila

Novomeščani! — Šahisti Dolenjske!

V nedeljo 7. septembra bo v počastitev ustanovitve slovenskih brigad šahovski braturnir šahistov Slovenije na Loki v Novem mestu! — Začetek ob 10. uri, v primeru slabega vremena v prostorih Doma JLA.

Popoldne na stadionu v Kandiji živi šah — začetek ob 15,30.

Pridite — ogledite si edinstveno tekmo šahistov na konjih, v trdnjavah, šahiste — kmete, lovce itd. — Redkost dneva: nastopata dva živa kralja s kraljicama...

Vesele in okrogle iz partizanov

Partizan Miško pride po opravih v osvobojeno mesto, kjer so vse hiše popisane z našimi parolami. Ustavi se pred veliko hišo, na kateri kar mrgoli kratic USAOJ, SPZZ, ZMS, AVNOJ, SNOS itd. Toda Miško ni zastoj pristvoval mnogim političnim uram v svojem bataljonu. Vse kratice je razvozljal, le ene, ki je bila z debelimi črkami zapisana nad glavnimi vrati, ni mogel in ni mogel rešiti. Končno vpraša nekoga tovariša, ki je slučajno prišel mimo.

»Tovariš, kaj pa pomeni tale kratice, ki je nad vrati?«

Tovariš pogleda napis, nato premeri Miška od nog do glave misleč, da se ta norčuje iz njega. Končno prasne v smeh.

»Saj to je vendar VHOD!«

Bataljon gre mobilizirat...

Tovariši iz 2. bataljona gredo mobilizirat. Toda ko v neki hiši moških članov ni na spregled, se podajo v klet, da bi si z vinom poplaknili suha grla. Ko začno zabijati pipo v sod, se oglasi izpod njega glas zastopnika moškega spola:

»Ali bo kmalu svoboda, meni že primanjkuje zraka!«

Mi gremo naprej!

Tovarišica Vera ima vajo z recitatorskim zborom. To je prva vaja take vrste v tem delu Stajerske. Tovariši vse premalo stopnjujejo glas. Najtežje mesto v tej Župančičevi pesmi je: »Mi

gremo naprej!« Ponavljati morajo to mesto in vedno glasneje odmeva po okolici: »Mi gremo naprej!«

Prekine jih trkanje na vrata. Skozi vrata pomoli glavo soseda in zaprosi tovarišico Vero: »Saj boš poskrbela, kajne tovarišica, da bodo vrnil piskre, če greste res naprej...«

Hotel »Prepih«

V Crmošnjicah so adaptirali veliko staro stavbo za etapna prenočišča za mnoge ekipe ali posamezne partizane, ki so bili na potu skozi vas. Prenočišče je bilo v začetku skoraj brez šip zato so ga krstili za »Hotel prepih«. Na obupno jezo »ravnatelja« hotela se je to ime razširilo vsepovsod in vsak, ki je prišel v Crmošnjice, je vprašal najprej, kje je hotel »Prepih«, misleč, da se res tako imenuje.

TOMBOLA

Zveze borcev Novo mesto, ki je bila napovedana za 7. september, je zaradi priprav za proslavo slovenskih brigad

prestavljena

na 5. oktober 1952. Hranite že kupljene kartice, kupite še nove!

Vaše skupine, nekdanji zaščitniki, odborniki NOO in rajonskih odborov OF, vaščani: udeležite se partizanskega slavlja v Toplicah! Pridite v skupinah s transparenti in zastavami!

80-letnica književnice MARICE STRNAD-CIZERLJEVE

Novo mesto ima v zgodovini slovenske kulture prav lepo zvečenice ime: tu so bili rojeni ali pa so se šolali in delovali pomembni javni delavci od Matije Kastelca, o. Hipolita, Janeza Svetokriškega in Vodnika pa do Jenka Tavčarja, Skrabca, Trdnice, Župančiča, Ketteja in Mirana Jarca, da naštejemo samo nekaj predstavnikov literarnega življenja: tu žive danes: dr. Marinc, član nekdanjega ljubljanskega literarnega društva Zadruga, dr. Vasič, Kettejev

vrstnik in član novomeške Zadruga, ter pesnik in prevajalec Severin Sali. Pa io so več ali manj znane stvari. Manj pa utegne biti znano Novomeščanom, da živi v njihovi središčni nekaj let tudi pesnica, pisateljica in vzgojiteljica Marica Strnadova-Cizerljeva, ki se je udeleževala našega javnega življenja zlasti ob koncu prejšnjega stoletja kot bojevница za naše narodne pravice na Stajerskem pa tudi za pravice slovenskega ženstva sploh. Ker bo v teh dneh praznovala 80-letnico rojstva, se je v naslednjih vrstah spominja tudi naš list.

PROSLAVA NA FRATI

Okrajni pripravljalni odbor za proslavo brigad v Novem mestu sporoča, da se bodo začele slovesnosti na Frati v soboto 13. septembra ob 14. uri popoldne. Nastopil bo mladinski pevski zbor dolenjskih šol — 600 pevcev in pevka —, mladinska godba iz Metlike in moški pevski zbor SKUD »Dušan Jereb« iz Novega mesta.

Udeležite se otvoritve nove koč na Frati in odkritja spominske plošče dolenjskim prvoborcem. V soboto — vsi na Frato! Po odkritju spominske plošče kulturni nastopi, zvečer taborni ognji, ob katerih bodo stari partizani pripovedovali o zgodovini Frate — nepozabna partizanske postojanke. Ponoči oziroma jutraj premik v Dol. Toplice! Pridite!

Marica Strnadova se je rodila 9. septembra 1872 — zbornik Slovenska žena, iz katere posnemamo večino podatkov, piše napačno: 1879 — v Smarju pri Jelšah na Stajerskem. V Ljubljani je dovršila učiteljsko in službovala kot učiteljica po različnih krajih na Stajerskem, kjer je bilo delo zavodnemu prosvetnemu delavcu zaradi pvlivnega nemškutarstva še posebno težko. Kljub nasprotovanju naših narodnih sovražnikov in čeprav so jo tudi javno napadali, je pogumna Marica vzajala mladino v narodnem duhu. Zato so jo dvakrat poklicali v Maribor na zagovor, tretjič pa ji je okrajni šolski nadzornik svetoval, naj se sama umakne.

In res 1899 je odšla v Rusijo — kot zavedna Slovanka se je učila ruščine že poprej — opravila v Harkovu izpit za srednješkolsko učiteljico nemščine in potem poučevala skuraj dvajset let na raznih šolah v Kisiljevu. Vendar je ohranila stike z domovino, si dopisovala med drugim tudi z škercem in se o političnih večkrat vračala domov. V Rusiji se je poročila, se naučila francosčine, angleščine in romunščine in preživela obe revoluciji, 1920 se je vrnila v domovino, prevzela ponovno pouk na osnovni šoli in po treh letih bila upokojena. Od 1945. leta živi pri svoji dolgoletni prijateljici prof. Ropasovi na Grmu.

Strnadova je začela objavljati svoje pesmi že kot učiteljica. 1891 ji je nastilil prve pesmi Ljubljani zvon, nato pa je sodelovala s pesnimi, črticami in članki najrazličnejše vsebine v Vesni, Slovenskem svetu, Slovenskem narodu, posebno marljivo pa v našem prvem ženskem listu Slovenki. Njena vrstnica Minka Govekarjeva io označuje kot velenadarjico, široko izobraženo pisateljico, vsekakor podpira to trditve tudi dejstva, da je Marica pisala pesmi celo v nemščini, francosčini in ruščini. Svoje delo je podpisovala zaradi tedanjih razmer z različnimi imeni, največ pa z Marica II., pod tem imenom je najbrž znana tudi še marsikateremu dniku. Svoje pesmi je 1927. leta zbrala v zbirko, ki jo je nazvala: Slovenska zgodovina ji priznava, da so se ji posrečile posebno preprosti, ljudski motivi, nekaj pesmi je bilo uglasbenih, nekaj pa jih je celo ponarodelo.

Danes živi gospa Marica javnosti odmaknjeno življenje. Huda bolezen jo že štiri leta priklepa zglj na dom in na prof. Ropasovo, ki po sestrsko skrbi zanjo Ob njenem življenjskem jubileju ji tudi mi iskreno čestitamo, in ji želimo še veliko let, predvsem pa — zdravlja. B-r

Znano je, da sta

RADENSKA
s kvaliteto evropskega slovesa

ROGAŠKA
znana že čez 400 let.
naši najboljši mineralni vodi!

Preja uredniški odloz — Odgovorni urednik Tone Gošnik — Tiska tiskarna Ljudske pravice v Ljubljani — Naslov uredništva in uprave: Novo mesto Ljubljanska cesta 25 — Poštni predaj 33 — Telefon uredništva in uprave 127 — Tekuči račun pri Narodni banki v Novem mestu šte. 615-1-9032-1. Četrletna naročnina 100 din polletna 300 din, celoletna 400 din.